

Návrh low-cost bezpečnostních opatření škol z pohledu ochrany měkkých cílů

Bc. Tomáš Požárek

Diplomová práce
2018

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta aplikované informatiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta aplikované informatiky

akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Tomáš Požárek**
Osobní číslo: **A15292**
Studijní program: **N3902 Inženýrská informatika**
Studijní obor: **Bezpečnostní technologie, systémy a management**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Návrh low-cost bezpečnostních opatření škol z pohledu ochrany měkkých cílů**

Téma anglicky: **The Design of Low-cost Security Measures for Schools from the Protection of Soft Targets Perspective**

Zásady pro vypracování:

1. Seznamte se s problematikou ochrany měkkých cílů.
2. Uvedte nezbytnou terminologii a právní rámec.
3. Popište specifika, která se vážou ke školám jako k jedné z kategorií měkkých cílů.
4. Rozeberte vybrané útoky na školy v posledních letech v České republice i v Evropě.
5. Uvedte vybraná bezpečnostní opatření, která se v současnosti využívají.
6. Navrhněte nízkonákladová bezpečnostní opatření.
7. Rozeberte u každého opatření jeho výhody a nevýhody.
8. Navrhněte postup, jak v jednotlivých krocích školu zabezpečit za použití těchto opatření.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

1. TIMM, Paul. **School security: how to build and strengthen a school safety program.** Waltham, MA: Butterworth-Heinemann, 2015. ISBN 9780124078116.
2. KYNCL, Jaromír. **Bezpečnost objektu ve světle moderních technologií.** Praha: Komora podniků komerční bezpečnosti České republiky, 2014. ISBN 978-80-260-7115-0.
3. KALVACH, Z. **Základy ochrany měkkých cílů metodika.** Vyd.1. Praha, 2016.
4. LUKÁŠ, Luděk. **Bezpečnostní technologie, systémy a management II.** 1. vyd. Zlín: VerBuM, 2012, 386 s. ISBN 978-80-87500-19-4.
5. LUKÁŠ, L. **Bezpečnostní technologie, systémy a management III.** 1. vyd. Zlín: VerBuM, 2013, 456 s. ISBN 978-80-87500-35-4.
6. **ČSN 73 4400, Prevence kriminality – řízení bezpečnosti při plánování, realizaci a užívání škol a školských zařízení.** Praha: Český normalizační institut, 2016.
7. CIKLOVÁ, Kateřina. **Rizikové chování ve škole s vazbou na legislativní úpravu: rádce školního metodika prevence.** Ostrava: EconomPress, 2014. ISBN 978-80-905065-6-5.

Vedoucí diplomové práce:

Ing. Dora Lapková

Ústav bezpečnostního inženýrství

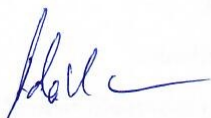
Datum zadání diplomové práce:

8. prosince 2017

Termín odevzdání diplomové práce:

28. května 2018

Ve Zlíně dne 8. prosince 2017

doc. Mgr. Milan Adámek, Ph.D.
děkan

doc. RNDr. Vojtěch Křesálek, CSc.
ředitel ústavu

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové/bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že diplomová/bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk diplomové/bakalářské práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty aplikované informatiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji diplomovou/bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou/bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem diplomové/bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na diplomové/bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně, dne 22.5.2018

.....
podpis diplomanta

ABSTRAKT

Cílem diplomové práce je navrhnout bezpečnostní opatření pro školy z pohledu ochrany měkkých cílů se zaměřením na dostupné a nízkonákladové varianty. Teoretická část bude obsahovat nezbytnou terminologii, právní prostředí a specifika škol. Dále budou analyzovány nedávné útoky na školy v Evropě, zejména v České republice. Následující část bude popisovat vybrané bezpečnostní opatření, které se v současnosti využívají. Praktická část bude zaměřena na návrh nízkonákladových bezpečnostních opatření spolu s určením jejich výhod a nevýhod. Dále bude obsahovat postup, jak v jednotlivých krocích školu zabezpečit za použití těchto opatření.

Klíčová slova: Škola, bezpečnost, bezpečnost škol, měkký cíl, aktivní střelec, vnitřní útočník, vnější útočník, bezpečnostní opatření

ABSTRACT

The goal of this diploma thesis is to propose security measures for schools as soft targets, focusing on accessible and low-cost options. The theoretical part will contain relevant terminology, legal environment and characteristics of schools. Recent attacks on schools in Europe, especially in the Czech Republic, will be also analysed. The following section will describe selected security measures that are currently being used in school security process. The practical part will design low cost security measures together with the identification of their advantages and disadvantages. It will also include a step by step procedure for securing schools, using these designed measures.

Keywords: School, security, school security, soft target, active shooter, inner attacker, external attacker, security measures

Chtěl bych poděkovat své vedoucí diplomové práce Ing. Doře Lapkové, Ph.D. za odborné vedení, věnovaný čas a mnohdy velice podnětné rady při zpracování této práce.

*„Nespoléhej na to, že nepřítel nepřijde,
ale spoléhej na svou připravenost.“*

Mistr Sun

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST.....	12
1 VYMEZENÍ POJMŮ.....	13
1.1 BEZPEČNOST	13
1.2 AKTIVUM	13
1.3 HROZBA	13
1.4 ZRANITELNOST.....	14
1.5 RIZIKO.....	15
1.6 BEZPEČNOSTNÍ OPATŘENÍ	15
1.7 MĚKKÝ CÍL (SOFT TARGET).....	15
1.8 AKTIVNÍ STŘELEC (OZBROJENÝ ÚTOČNÍK).....	17
1.9 SHRNUÍ.....	18
2 ŠKOLA JAKO KATEGORIE MĚKKÝCH CÍLŮ.....	19
2.1 SPECIFIKA DĚTÍ A MLADISTVÝCH Z POHLEDU BEZPEČNOSTI	19
2.2 SPECIFICKÉ CHARAKTERISTIKY ŠKOLY JAKO OBJEKTU	20
2.2.1 Prostory školy.....	22
2.2.2 Školská zařízení	22
2.3 KATEGORIZACE ŠKOL.....	23
2.3.1 Primární vzdělávání	24
2.3.2 Sekundární vzdělávání	25
2.4 ZŘIZOVATELE ŠKOL V ČESKÉ REPUBLICE A JEJICH VLIV NA BEZPEČNOST.....	26
2.5 SHRNUÍ.....	28
3 ZAJIŠTĚNÍ BEZPEČNOSTI VE ŠKOLÁCH Z HLEDISKA LEGISLATIVY	29
3.1 ÚSTAVA ČESKÉ REPUBLIKY A LISTINA ZÁKLADNÍCH LIDSKÝCH PRÁV A SVOBOD.....	29
3.2 ŠKOLSKÝ ZÁKON.....	29
3.2.1 Školní řád a pracovní řád	30
3.3 BEZPEČNOST A OCHRANA PŘI PRÁCI.....	31
3.4 PRÁVNÍ PROSTŘEDÍ OCHRANY MĚKKÝCH CÍLŮ	31
3.5 ČSN 73 4400 PREVENCE KRIMINALITY – ŘÍZENÍ BEZPEČNOSTI PŘI PLÁNOVÁNÍ, REALIZACI A UŽÍVÁNÍ ŠKOL A ŠKOLSKÝCH ZAŘÍZENÍ.....	32
3.6 SHRNUÍ.....	32
4 ZAJIŠTĚNÍ BEZPEČNOSTI VE ŠKOLÁCH Z HLEDISKA INSTITUCÍ	34
4.1 ÚSTŘEDNÍ ÚROVEŇ.....	34
4.1.1 Česká školní inspekce	35

4.2	REGIONÁLNÍ ÚROVEŇ	37
4.3	MÍSTNÍ ÚROVEŇ	37
4.4	ŘEDITEL ŠKOLY	37
4.5	POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY	38
4.5.1	Městská policie.....	38
4.6	ASOCIACE BEZPEČNÁ ŠKOLA	39
4.7	SHRnutí.....	39
II	PRAKTICKÁ ČÁST	40
5	ANALÝZA VYBRANÝCH ÚTOKŮ NA ŠKOLY.....	41
5.1	METODA VÝBĚRU ÚTOKŮ K ANALÝZE	41
5.2	VYBRANÉ ÚTOKY V ČESKÉ REPUBLICE	42
5.2.1	Žďár nad Sázavou, 2014	45
5.2.2	Brno, 2018.....	45
5.2.3	Gymnázium Nový Bydžov 2009.....	45
5.3	VYBRANÉ ÚTOKY V EVROPĚ	46
5.4	ZÁVĚR ANALÝZY	51
5.4.1	Charakteristické znaky útoků	54
5.5	KATEGORIZACE ÚTOČNÍKŮ.....	57
5.5.1	Vnitřní útočník	58
5.5.2	Vnější útočník	59
5.5.3	Vnější útočník s vazbou ke škole	60
5.6	SHRnutí.....	61
6	VYBRANÉ SOUČASNÉ BEZPEČNOSTNÍ OPATŘENÍ POUŽÍVANÉ V PROSTŘEDÍ ŠKOL.....	62
6.1	SHRnutí.....	66
7	NÁVRH LOW-COST BEZPEČNOSTNÍCH OPATŘENÍ.....	67
7.1	PREVENCE A ODSTRAŠENÍ ÚTOČNÍKA	67
7.2	DETEKCE ÚTOKU	69
7.3	VČASNÉ VAROVÁNÍ.....	71
7.4	REAKCE PŘI ÚTOKU	73
7.5	SHRnutí.....	75

8	POSTUP ZABEZPEČENÍ ŠKOLY.....	76
8.1	PRVNÍ KROK: UVĚDOMTE SI DŮLEŽITOST VLASTNÍ BEZPEČNOSTI.....	76
8.2	DRUHÝ KROK: VYBERTE SI SPRÁVNOU POMOC.....	76
8.3	TŘETÍ KROK: PŘEVĚDTE BEZPEČNOSTNÍ AUDIT.....	77
8.4	ČTVRTÝ KROK: ZÍSKEJTE ZŘIZOVATELE NA SVOU STRANU.....	77
8.5	PÁTÝ KROK: ZAVEĎTE NAVRHOVANÁ OPATŘENÍ	78
8.6	ŠESTÝ KROK: SEZNAMTE S NOVÝMI OPATŘENÍMI ZAMĚSTNANCE, ŽÁKY I RODIČE.	79
8.7	SEDMÝ KROK: NAVAŽTE SPOLUPRÁCI SE SLOŽKAMI IZS.....	79
8.8	OSMÝ KROK: JEDNOU BEZPEČNÝ NEZNAMENÁ NAVŽDY BEZPEČNÝ.....	79
8.9	SHRNUTÍ.....	80
	ZÁVĚR	81
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	83
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	92
	SEZNAM OBRÁZKŮ	93
	SEZNAM TABULEK.....	94

ÚVOD

Bezpečnost představuje základní kámen lidských potřeb, které je zásadní naplnit. Dnes otázka bezpečnosti s rostoucí hrozbou násilných útoků na tzv. měkké cíle nabývá na důležitosti. Jedním z těchto cílů mohou být i školy. Jakékoliv incidenty na nich jsou citlivě vnímané z důvodů přítomnosti dětí a mladistvých, majících ve společnosti zvláštní postavení. Útoky jednotlivců, tzv. „terorismus osamělého vlka“, je na školách v zahraničí v posledních letech již běžnou záležitostí, a pokud nechceme čekat na další incident podobný tomu ve Žďáru nad Sázavou, je potřeba koncepčně zlepšovat zabezpečení českých škol. Škol je velké množství, a to silně limituje praktické možnosti jejich zabezpečení pouze ze strany státu. Zvyšuje se tak význam bezpečnostních opatření přijímaných samotnými objekty (školami). Pro samotné školy je důležité si uvědomit, že příprava na násilné útoky není náročná a paradoxně nemusí vyžadovat tolik investic, jako například ochrana proti krádežím.

Cílem diplomové práce je proto návrh nízkonákladových a jednoduše implementovatelných bezpečnostních opatření proti násilným hrozbám na školách. Navržená opatření by měla být koncepčního rázu a ne aplikovatelná pouze na jeden daný objekt. Aby tato navržená opatření byla co nejvíce efektivní, je provedena analýza vybraných útoků na školy v České republice a zahraničí. Navržená bezpečnostní opatření jsou tak podporována závěry analýzy, nebo z nich přímo vycházejí. Kromě provedené analýzy a navržených opatření je přínosem práce také navržení postupu pro zástupce škol, s cílem zabezpečit školu proti násilným útokům.

V úvodu teoretické části práce jsou definovány základní používané pojmy. Smyslem je upřesnit význam těchto pojmů z pohledu ochrany měkkých cílů. To umožní následné lepší pochopení problematiky. Řešena je také problematika měkkých cílů všeobecně.

Školy jako zástupce měkkých cílů mají své zvláštnosti. Druhá kapitola si všímá těchto charakteristik zejména z bezpečnostního pohledu. Tyto charakteristiky jsou tak v kapitole definovány společně s režimem typickým pro české školy primárního a sekundárního stupně vzdělávání. Ostatní stupně vzdělávání nejsou vzhledem k významným odlišnostem právě v provozním režimu vůbec v práci zahrnuty. Rozebrán je i vliv zřizovatele školy na bezpečnost. Část práce je také věnována legislativě a institucím v České republice, které se přímo věnují nebo mají alespoň vliv na bezpečnost škol.

Jak bylo zmíněno výše, praktická část obsahuje analýzu vybraných útoků v České republice a v zahraničí. Samotné analýze předchází zdůvodnění výběru daných útoků, které jsou poté zpracovány do jednotlivých tabulek. Výsledkem je komparace mezi útoky v České republice a zahraničí společně s definováním typických znaků útočníků a jejich postupu při útoku. U následujících vybraných bezpečnostních opatření využívaných na školách v současnosti jsou definovány výhody a nevýhody jejich použití. Obecný popis není pro účel práce potřebný.

Hlavní část praktické části – návrh nízkonákladových bezpečnostních opatření, je rozdělena do kategorií podle hlavního principu, na který cílí. Každé navržené opatření je blíže definováno a jsou rozebrány jeho výhody a nevýhody, případně slabiny.

Poslední kapitola je návrhem informativního dokumentu, obsahujícího rady pro zástupce školy jak postupovat. Je přirozené, že oblast zabezpečování není něco, co by mohli perfektně zvládnout bez odborné pomoci. Při postupu jsou využity nově navržená opatření a také ostatní poznatky získané v průběhu tvorby diplomové práce.

Téma jsem si zvolil, protože ho vnímám jako vysoce aktuální a společensky prospěšné. Také mi umožňuje využít zkušenosti z praxe. Tyto zkušenosti tak mohu převést do výsledků práce, aby nezůstali pouze u teorie. Motivací je mi i v současnosti málo dostupná literatura, která by tomuto tématu věnovala se zaměřením na Evropu. Výsledná práce tak může být dále nápomocná ostatním.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ POJMŮ

Kapitola definuje základní termíny používané v diplomové práci. Smyslem je upřesnit význam pojmů nezbytných pro pochopení problematiky bezpečnosti škol. Některé další termíny budou podrobněji rozpracované přímo v tematicky blízkých kapitolách. Níže uvedené pojmy vychází především z odborné literatury a koncepčních či metodických dokumentů.

1.1 Bezpečnost

Z hlediska existence a potřeb člověka podle Maslowovy pyramidy potřeb je pocit bezpečí, po základních fyziologických potřebách, druhou nejdůležitější potřebou člověka. V obecném smyslu je tak bezpečnost jednou ze základních hodnot společnosti zajišťující její přežití a další vývoj. [1] Bezpečnost tak lze definovat jako *„stav, kdy jsou na nejnižší možnou míru eliminovány hrozby pro objekt (zpravidla stát, organizaci) a jeho zájmy, přičemž tento objekt je efektivně vybaven k redukci resp. eliminaci stávajících i potenciálních hrozeb a je ochoten při tomto procesu spolupracovat.“* [2]

1.2 Aktivum

Obecně se aktivem rozumí vše, co má pro daný objekt hodnotu. Působením hrozeb se může tato hodnota snížit nebo úplně zaniknout. Jsou rozlišovány dva typy aktiv, hmotné (např. hmotný majetek, finanční prostředky, nemovitosti apod.) a nehmotné (informace a data, know-how, autorská práva, výkonost personálu apod.). V souvislosti s působením hrozeb na aktiva je důležité podotknout, že samotná aktiva mohou na ostatní aktiva organizace vystupovat jako vnitřní hrozba objektu. [3] Ve smyslu problematiky ochrany škol jakožto měkkých cílů se primárně aktivem myslí **lidský život a jeho zdraví**. Z charakteristiky škol se jedná převážně o děti a mladistvé, které mají speciální postavení ve společnosti pro svoji zranitelnost.

1.3 Hrozba

Množina sil, událostí, činů, vlastností a fenoménů, která má potenciální schopnost přímo působit negativně na aktivum a tím snižovat jeho hodnotu nebo ohrožovat jeho samotnou existenci. [2] Zdrojem hrozby vůči objektu může být jak vnější, tak vnitřní činitel. Vnější hrozby jsou pro daný objekt zpravidla neovlivnitelné, i těžko předpověditelné, např. tero-

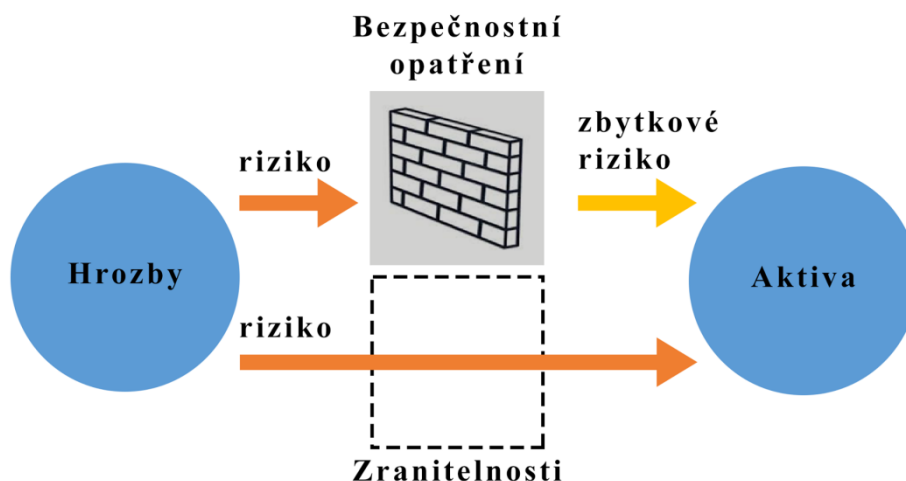
rismus. Vnitřní hrozby může objekt ovlivnit, protože vychází s ním ovlivňovaného prostředí a jeho působení, např. šikana v kolektivu. [3] Hrozby dále klasifikujeme na intencionální (úmyslné- působené či zamýšlené činitelem nadaným vůlí, motivací) a neintencionální (neúmyslné- např. přírodní jevy, člověkem nezaviněné technické poruchy). [2]

Při ochranně měkkých cílů vnímáme zejména **násilné hrozby**, jejichž působením by byl ohrožený život nebo zdraví osob. Nejsou tak zohledněny jiné hrozby jako majetková trestná činnost, vandalismus, bezpečnost a ochrana zdraví při práci, technické havárie apod. Diplomová práce pracuje hlavně s násilnými hrozbami, jako jsou:

- aktivní střelec nebo jiný ozbrojený útočník (viz bod 1.8),
- umístění nástražného výbušného zařízení a jeho výbuchu v prostorách školy,
- fyzické napadení zaměstnance nebo žáka školy.

1.4 Zranitelnost

Zranitelnost je představována nedostatkem nebo slabinou aktiva, kterého může hrozba využít. Následkem je nežádoucí vliv na aktivum objektu (viz Obr. 1). Vzniká tam, kde dochází k interakci mezi hrozbou a aktivem. Zranitelnost je charakteristická svojí úrovní vycházející z citlivosti (náchylnost aktiva být poškozeno hrozbou) a kritičnosti (významnost aktiva). [3]

Obr. 1. Vztah mezi základními pojmy [3]

Za příklad zranitelnosti u škol můžeme považovat možnost vnášení batohů/aktovek žáky bez kontroly jejich obsahu. Této zranitelnosti poté mohou využít k pronesení nejenom zbraně. Největší zranitelnost škol vychází z jejich z převážné přítomnosti dětí a mladistvých. Jejich zranitelností je právě nízký věk, díky kterému se nemusí být schopné sami bránit útokům.

1.5 Riziko

Představuje kvantifikovanou míru, vyjádřenou kombinací pravděpodobnosti výskytu hrozby a hodnoty jejího dopadu na dané aktivum. Míra rizika je odvoditelná z konkrétní hrozby, má však subjektivní charakter. Posuzuje se na základě tzv. analýzy rizik, která vychází i z posouzení připravenosti daným hrozbám čelit. [2][3][4]

1.6 Bezpečnostní opatření

Představuje proces nebo prostředek navržený za účelem minimalizace působení rizika. Chrání tedy aktiva- detekují působení hrozeb a zmírňují nebo zabraňují jejich působení na aktiva. Jsou charakterizována efektivitou a náklady. To znamená, že tato opatření by měla být přiměřená hodnotě aktiv. [3]

1.7 Měkký cíl (Soft target)

Toto označení pro objekty, veřejná místa nebo události, se i v mezinárodním bezpečnostním prostředí objevuje teprve krátce. Poprvé byl pojem měkký cíl v českém prostředí popsán v dokumentu *Základy ochrany měkkých cílů* vydaném Ministerstvem vnitra ČR v roce 2016. [5] Termín se začal obecně používat ve spojitosti s teroristickými nebo jinými závažnými násilnými útoky na tyto cíle.

Pro útočníky nabízejí tato místa v případě teroristických útoků, zesílení efektu šíření teroru v dané společnosti (vyvolání strachu, beznaděje, zranitelnosti), protože cílí na civilní obyvatelstvo. Cílem jsou v tomto případě osoby a ne infrastruktura nebo majetek. Mimo to měkké cíle poskytují útočníkům mnoho taktických výhod, které z jejich pohledu dělají útok mnohem efektivnější, ať už je motivace k útoku jakákoliv. Měkké cíle jsou totiž charakteristické:

- zvýšenou koncentrací osob (více možných obětí),
- slabým nebo žádným zabezpečením proti násilným útokům (snadná dostupnost), [5]
- neschopností se bránit (eliminace útočníka).

Dále se u některých specifických měkkých cílů může jednat o:

- snížené množství únikových cest,
- snížené rozlišovací schopnosti z důvodů hluku nebo snížených viditelnostních podmínek (hlasitá hudba, pyrotechnika, přítomnost kouře apod.),
- efekt davové paniky, nekoordinovanost, chaos.

Mezi měkké cíle tak můžeme zařadit:

- školy a školská zařízení, knihovny,
- obchodní centra, tržnice a trhy,
- dopravní uzly, vlaková a autobusová nádraží
- demonstrace, průvody, shromáždění u turistických památek,
- kulturní, sportovní, náboženské a další akce,
- náboženské objekty a památky,
- kulturní a zábavní objekty (kina, kluby, divadla apod.),
- stravovací zařízení (kavárny, bary, restaurace apod.).

Opakem měkkých cílů jsou tzv. **tvrdé cíle** (hard targets). Základní odlišností je míra zabezpečení proti násilným útokům. Tvrdé cíle jsou dobře chráněné a střežené objekty, např. některé státní nebo vojenské objekty, objekty dalších bezpečnostních složek, ale i některé dobře chráněné či střežené komerční objekty. Na rozdíl od měkkých cílů nemusí spadat mezi místa se zvýšenou koncentrací osob (viz Obr. 2, D a E). [6]

Obr. 2. Dělení míst se zvýšenou koncentrací osob [5]

Mezi místa se zvýšenou koncentrací osob (**crowded places**) patří také některé prvky **kritické infrastruktury**. Ty ale nelze řadit mezi měkké cíle. [5] Jednotlivé prvky kritické infrastruktury jsou systémově zařazeny do vlastní kategorie, která je řešená legislativou (viz Obr. 2, A a B). Definice krizové infrastruktury vychází ze zákona č. 240/2000 Sb. Zákon o krizovém řízení a o změně některých zákonů. [7] Kritéria pro jejich zahrnutí poté nařízení vlády č. 432/2010 Sb. o kritériích pro určení prvků kritické infrastruktury. [8]

1.8 Aktivní střelec (ozbrojený útočník)

Základní definice pojmu vychází z katalogového souboru typové činnosti Integrovaného Záchraného Systému (IZS) Amok - útok aktivního střelce (STČ – 14/IZS). Aktivní střelec je definován jako „*nebezpečný pachatel, který volil použití zbraně proti jiným osobám k dosažení svých cílů. Obvykle jde o jednotlivce, může se ale také jednat o skupinu pachatelů. Nemá zábrany pro jakékoliv chování s cílem zabít nebo zranit co největší počet osob.*“ [9]

Zbraní je v trestně právní rovině myšleno cokoli, čím je možno učinit útok proti tělu důraznějším. [10] Pojem střelec se tak stává zavádějící, protože je v zásadě jedno, jaká zbraň je pachatelem použita. Důležitý je předpoklad touto zbraní zranit nebo usmrtit větší počet osob. Hlavně se jedná o použití zejména střelných zbraní, bodnořezných zbraní (chladné) nebo konvenčních i improvizovaných výbušných zařízení (IED). Útočník může použít i kombinaci těchto různých zbraní (puška, pistole, nůž, IED atd.) Ačkoliv výstižnějším pojmem je tedy ozbrojený útočník, pojem aktivní střelec je dále využíván z důvodu jeho ukotvení v typové činnosti.

Eliminaci aktivního střelce provádí neodkladně výhradně Policie České republiky. Eliminace má tři fáze:

- vyhledání,
- identifikace,
- provedení eliminace.

Za provedení eliminace se považuje zadržení a zajištění, paralyzující zranění nebo smrt pachatele. Samotné označení AMOK je pracovní název, který ukazuje na zkratkovitost jednání aktivního střelce. [9]

1.9 Shrnutí

Kromě teoretického uvedení čtenáře do později v textu používaných termínů je důležité především upřesnění jejich významu ve smyslu problematiky ochrany škol jakožto měkkých cílů. Aktivem objektu se myslí tedy život a zdraví osob pohybujících se ve školách. Specifikem je převážně nízký věk těchto osob. Upřesněny a definovány jsou také hrozby, proti kterým jsou navrhovány bezpečnostní opatření. Školy trpí množstvím zranitelnosti. Tou největší je zvýšená přítomnost dětí a mladistvých. Jejich zranitelností je právě nízký věk, díky kterému se nemusí být schopné sami bránit útokům.

Pro měkké cíle je dále charakteristická zvýšená koncentrace osob, slabé nebo žádné zabezpečení a neschopnost se bránit (eliminovat útočníka). Cílem útočníka jsou v tomto případě osoby a ne infrastruktura nebo majetek. [5] Aktivní střelec je definovaný v katalogovém souboru typové činnosti IZS Amok - útok aktivního střelce (STČ – 14/IZS). Tento název ukotvený typovou činností je zavádějící, protože útočník může využít i jiné než střelné zbraně. [9]

2 ŠKOLA JAKO KATEGORIE MĚKKÝCH CÍLŮ

Školy splňují základní charakteristiky měkkých cílů zmíněné v předchozí kapitole, proto mezi ně také spadají. Kromě toho však mají školy vlastní specifické charakteristiky vážící se k režimu, který doprovází poskytování školních služeb (výuka). Pro školy tak plynou jiné rizika než např. pro obchodní centra. Z tohoto důvodu kapitola definuje charakteristiky škol jako objektů a soustřeďuje se na ty charakteristiky, které mohou mít vliv na bezpečnost. Kapitola popisuje typický režim na českých školách vycházející také z legislativy a všímá si jeho vlivu na bezpečnost a rizika. Mimo jiné jsou v textu vymezeny některé další pojmy, které jsou svým zařazením blízké této kapitole.

Největším specifikem škol oproti ostatním měkkým cílům je koncentrace dětí a mladistvých (dále jen „žáků“) v prostorách školy. V kapitole jsou tak popsány hlavní rozdíly mezi dospělými a dětmi z hlediska chování při násilných útocích nebo jiných život a zdraví ohrožujících mimořádných událostech.

Český systém vzdělávání má více stupňů a více druhů škol umožňující zaměření vzdělání. Mezi těmito stupni a druhy lze najít také specifika. Z tohoto důvodu je popsán základ vzdělávacího systému České republiky (dále ČR), spolu se specifiky jednotlivých základních útvarů tohoto systému.

Svůj vliv na bezpečnost školy může mít i zřizovatel školy. Proto je tato problematika více rozebrána v samostatné podkapitole.

2.1 Specifika dětí a mladistvých z pohledu bezpečnosti

Děti jsou zranitelnou částí společnosti a útoky na ně jsou vnímané jako jedny z nejhorších. Jak ukázal útok v Newtownu, USA (2012) i ti nejmladší se mohou stát cílem útoku a následky bývají o to tragičtější. Většina obětí útoku aktivního střelce měla mezi pěti a deseti lety. [11]

Věk není úplně určující, protože každý je jedinečný a tak se jinak rychle vyvíjí a dospívá. I tak společným znakem dětí zůstává jistá úroveň nezkušenosti, nevyspělosti (jednoduchosti) a důvěřivosti. Z těchto důvodů mají snížené schopnosti úsudku (vyhodnocení situace) a nedokáží tak odhalit hrozící nebezpečí. To může mít nejen pro ně fatální následky, protože se o sebe neumí postarat a ochránit jako dospělí. Základní školy navštěvují již děti od 6 let, které však mají jiné potřeby a schopnosti vnímání bezpečnosti oproti o 8-9 let starším žákům posledních ročníků. Bezpečnostní opatření tak musí zohlednit i tyto rozdíly a specifika.

2.2 Specifické charakteristiky školy jako objektu

Ve spojitosti s bezpečností se obvykle za objekt považuje zájmová budova, pozemek, ochraňované osoby nebo věci. Pro zajištění jeho bezpečnosti je důležité znát jeho specifika. Ty lze využít jako výhodu při zajišťování bezpečnosti nebo naopak mohou být zdrojem hrozby a zranitelnosti.

Výhodou škol oproti ostatním měkkým cílům je striktnější režim doprovázející proces vzdělávání a s ním přímo související činnosti. Tento režim vychází z potřeb výuky a je mu přizpůsoben. Upraven je školním řádem a legislativou České republiky, která upravuje proces a podmínky vzdělávání (viz 3. kapitola). Školy tak mají režim přizpůsobený potřebám výuky a zároveň jsou pro tyto potřeby přizpůsobeny i technickým zázemím (stavební úpravy).

Je tak jasně daná skladba lidí nacházejících se v prostorách školy (viz 2.2.1). Kromě žáků se zde nachází také zaměstnanci. Jde zejména o pedagogické pracovníky (učitele) a dále provozní zaměstnance (kuchařky, školník, úklidová služba apod.). Mimo těchto pověřených osob by se v prostorách školy, v době výuky, neměl nikdo jiný nacházet. Lze tak jednoduše identifikovat zejména dospělou osobu, která se v daných prostorách nemá pohybovat (počítáme-li, že učitele a ostatní zaměstnanci jsou v této skupině známí nebo jednoznačně rozeznatelní). Jiná dospělá osoba tak vzbudí podezření. Problematické mohou být případná další zařízení (viz 2.2.2) přidružená škole, např. školní jídelna přístupná pro fyzické osoby mimo školu z důvodů stravování apod.

Organizačním specifikem je rozčlenění žáků do jednotlivých tříd, o velikosti maximálně 30 žáků. Průměrný počet žáků na jednu třídu je celorepublikově 20. [12] Jsou tak členěny do jednotlivých menších skupin, jejichž výhodou může být v případě potřeby (mimořádná

událost bezpečnostního charakteru) možnost lepší koordinace a tedy i reakce. O přestávkách však mají žáci, pod dozorem vybraných učitelů, volno v pohybu podle školního řádu školy.

Typickým pro školu je umístění těchto tříd do jednotlivých místností (učeben), oddělených od sebe pevnými staveními prvky. Každá z těchto tříd může být v případě nebezpečí využita jako bezpečný úkryt, zejména pokud zděné přepážky poskytují i základní balistickou ochranu. Některé z učeben mohou být specifické svým vybavením (odborné učebny) jako např. dílny, počítačová učebna, kuchyňky. Tyto učebny však často mají specifický režim přístupu a pohybu v nich právě v zájmu bezpečnosti jak žáků, tak vybavení. Tento režim je upravený metodickým pokynem 159/2001 k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí a žáků ve školách a školských zařízeních. [13]

Režim vyučování je určen i časově. Žáci navštěvují školu od pondělí do pátku. Podle školského zákona „*vyučování začíná zpravidla v 8 hodin, nesmí však začínat dříve než v 7 hodin.*“ [14] Dále „*ředitel základní školy umožní žákům vstup a pobyt v budově školy nejméně 20 minut před začátkem vyučování.*“ [14] Tento společný začátek znamená, že většina žáků a zaměstnanců do objektu vstupuje současně v krátkém časovém úseku před začátkem výuky. Následkem může být zvýšená koncentrace osob u vstupu do objektu, vedoucí k možné nepřehlednosti. Situace se může zhoršovat např. časovým tlakem z důvodu blízkosti se začátkem výuky, nebo neukázněností při uplatňování bezpečnostně vstupních opatření (absence průkazů opravňujících ke vstupu na viditelných místech, jejich zapomenutí atd.). Všechny tyto faktory mohou umožnit v nastalé nepřehledné situaci vniknutí a pohyb cizích, potencionálně nebezpečných, osob v prostorách školy. Zároveň samotné shlukování vytváří u vchodu početný cíl pro útok. Vyučování musí být dokončeno nejpozději do 17.00 hodin. Pokud to prostorové kapacity dovolují, je vyučování realizováno dopoledne. [15] Samotný čas ukončení výuky je individuální pro každou třídu podle rozvrhu řízeného hodinovou týdenní dotací. Odchod ze školy je tak rozložen do většího časového úseku. Nevznikají tak dříve zmíněné bezpečnostní hrozby.

2.2.1 Prostory školy

Pro potřeby diplomové práce je vhodné vymezit i používaný pojem prostory školy. Lze do nich zařadit jakékoliv vnitřní prostory budov školy a také jim přilehlých vnějších prostor pozemků školy (např. sportoviště, atrium), používaných aktivem školy při procesu vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech. Škola je při této činnosti povinna zajistit bezpečí svým žákům (aktivu) [14], a tak je potřeba oddělit tento prostor od těch veřejně přístupných (ochrana perimetru).

2.2.2 Školská zařízení

Tento pojem bývá často používán ve spojitosti se školami. Nejedná se však o to samé. Školská zařízení poskytují vzdělávání a služby, jež vzdělávání ve školách doplňují nebo podporují. Dále mohou zajišťovat ústavní a ochrannou výchovu anebo preventivně výchovnou péči.

Školská zařízení lze dělit do kategorií:

- zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků,
- školská poradenská zařízení, školská zařízení pro zájmové vzdělávání,
- školská účelová zařízení,
- školská výchovná a ubytovací zařízení,
- zařízení školního stravování,
- školská zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy,
- školská zařízení pro preventivně výchovnou péči. [14]

Členění školských zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a školských zařízení pro preventivně výchovnou péči stanoví zvláštní právní předpis (Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.). Podmínkou výkonu činnosti školy nebo školského zařízení je zápis do školského rejstříku. [14]

Z těchto charakteristik vyplývá, že pod pojmem školní zařízení se skrývá mnoho různých druhů objektů. Ty mají od škol odlišnou funkci a provozní potřeby. Proto se těmito objekty práce pro zachování přesnosti více nezabývá.

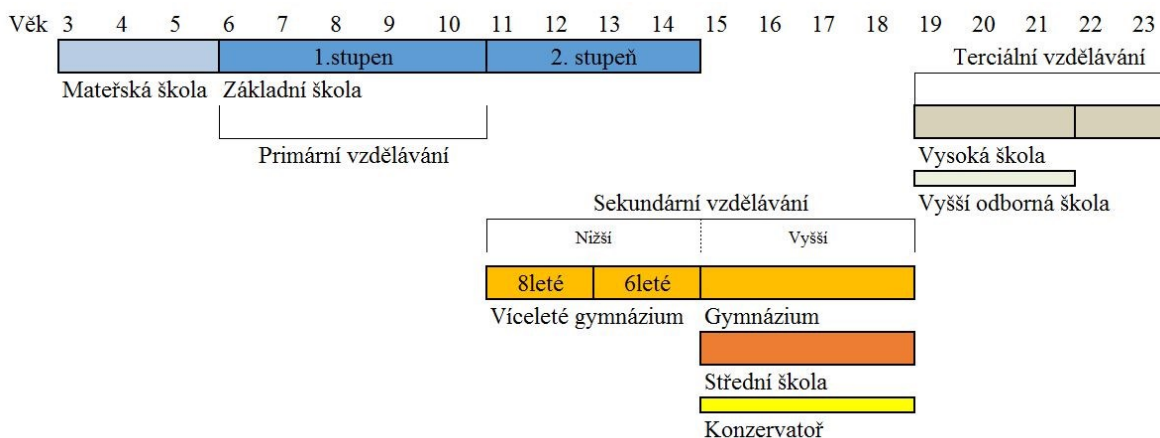
Řešení bezpečnosti samotných objektů je často různorodé, právě potřebami nastavení režimu (provozní podmínky) a musí být řešeny na míru objektu v rámci zásad metod ochrany měkkých cílů. Pokud je veřejně dostupné školní zařízení přidruženo škole, vzniká střet bezpečnostních a provozních zájmů. Typickým příkladem je zmiňované zařízení školního stravování (jídlna). Ty dle § 119 školského zákona mohou „zajišťovat stravovací služby i pro *další osoby, a to za úplatu*“. [14] Tento provoz tak musí být zohledněn v případném bezpečnostním auditu, který stanoví míru rizika z něho plynoucího. Poté je řešení na zvážení provozovatele.

2.3 Kategorizace škol

Další specifika, která mohou mít vliv na bezpečnost, mohou plynout také z druhu školy. Hlavní rozdíly vycházejí z rozdílného věku žáků navštěvující školy. Mění se tak případná rizika. Například jen těžko si lze představit žáka prvního stupně základní školy jako aktivního střelce (ozbrojeného útočníka) mstícího se za šikanu svým spolužákům. Tento scénář je už ale mnohem pravděpodobnější u středních škol.

Provoz jednotlivých druhů škol je upraven legislativou. Každá škola si i přesto zachovává svůj určitý specifický režim. Tyto rozdíly jsou znatelnější mezi rozdílnými druhy škol, protože každá má jiné zaměření, podmínky pro výuku a věkovou skupinu žáků. Česká vzdělávací soustava (viz Obr. 3) se dle školského zákona skládá z několika druhů škol, a to z:

- mateřských škol,
- základních škol,
- středních škol (gymnázium, střední odborná škola a střední odborné učiliště),
- konzervatoří,
- vyšších odborných škol,
- základních uměleckých škol,
- jazykový škol s právem státní jazykové zkoušky. [14]

Obr. 3. Základní schéma vzdělávacího soustavy v ČR [vlastní]

Zástupci preprimárního stupně (mateřské školy), postsekundární školy nezahrnuté do terciálního stupně (jazykové školy, atd.) a terciálního stupně (vysoké a vyšší odborné školy) jsou natolik odlišné svým režimem a typovou (věkovou) skupinou osob je navštěvující, že jsou vhodné pro samostatné zpracování problematiky jejich zabezpečení a tato diplomová práce se jimi více nezabývá.

2.3.1 Primární vzdělávání

Primární vzdělávání nebo také základní vzdělávání je mimo „školský zákon“ upraveno vyhláškou č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky. [15]

Základní vzdělávání se v České republice uskutečňuje v základních školách, v základních školách speciálních, ve víceletých gymnáziích (od 6. třídy), v nichž plní povinnou školní docházku. Žákům má pomoci utvářet a postupně rozvíjet klíčové kompetence a poskytnout spolehlivý základ všeobecného vzdělání orientovaného zejména na situace blízké životu a na praktické jednání. [12]

Základní škola (dále ZŠ) je rozdělená na dva stupně. První stupeň navštěvují zpravidla žáci v rozmezí od 6 do 11 let. Charakteristické je, že třídu zpravidla učí na prvním stupni pouze jediný třídní učitel v tzv. kmenové třídě. Zná tak lépe „své“ děti a dokáže s nimi lépe pracovat. Třída se navíc nepřesouvá v rámci výuky po prostorách školy, ale setrvává ve své učebně. To jim poskytuje výhodu známého prostředí. Případné přizpůsobené bezpečnostních opatření je tak lehce aplikovatelné právě na tyto třídy a pro děti lehce naučitelné (nemusí sami v krizové situaci vymýšlet řešení, jednají podle naučeného postupu ve známém, předem připraveném prostředí).

Druhý stupeň navštěvují už starší žáci v rozmezí od 11 do 15 let. Jednotlivé předměty už vyučují rozdílní pedagogové v často jiných učebnách. Opatření a nácvik už tak musí být více univerzální, protože při mimořádné události (dále MU) musí být žáci schopní reagovat kdekoliv v prostorách školy, tzv. znát tyto prostory a umět je využít (vědět kde je nejbližší únikový východ apod.).

V místech, kde nejsou podmínky pro zřízení všech devíti ročníků, lze zřídit základní školu, která nemá všechny ročníky. [14] Zpravidla v malých obcích tak existují, v zájmu dostupnosti, základní školy pouze s prvním (výjimečně pouze s druhým) stupněm. Z údajů Výroční zprávy České Školní Inspekce ve školním roce 2016/2017 představoval podíl těchto malých základních škol (do 150 žáků) 51,6% z celkového počtu základních škol. Obvykle jde o školy málotřídní, tj. školy, ve kterých je výuka organizována společně pro několik ročníků prvního stupně. [16] Podle této zprávy České Školní Inspekce také žáci těchto škol hodnotí pozitivněji klima školy (vztahy mezi spolužáky, vztahy žáků s učiteli, obliba školy). Důvodem jsou především menší kolektivy, často rodinného charakteru, a mladší věk žáků. [12] Tyto školy lze tak obecně hodnotit jako méně rizikové oproti vnitřním hrozbám (ze strany vlastních žáků a zaměstnanců).

2.3.2 Sekundární vzdělávání

Podobně jako primární vzdělávání je sekundární upraveno kromě „školským zákonem“ i vyhláškou č. 13/2005 Sb., o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři doplňující školský zákon. Vyhlášky jsou tak podobné a upravují provozní podmínky jako počet žáků na třídu nebo výchovná opatření.

Sekundární vzdělávání je bohatě diferencovaný systém, který zajišťuje vzdělávání a praktickou odbornou přípravu pro téměř celou populaci po ukončení jejich povinné školní docházky. Vytváří předpoklady pro plnohodnotný osobní a občanský život, samostatné získávání informací a pokračování v navazujícím vzdělávání nebo přípravu pro výkon povolání. [17]

Tento stupeň vzdělávací soustavy lze rozdělit na nižší a vyšší sekundární vzdělávání. Vyšší sekundární vzdělávání se uskutečňuje převážně na středních školách (dále SŠ), z nichž část poskytuje všeobecné vzdělávání a část vzdělávání odborné (profesní). Označování středních škol jako gymnázia, střední odborné školy a střední odborná učiliště zůstalo zachováno, aniž by tyto typy byly zákonem definovány. [18] Dále je tvořen konzervatořemi, které jsou oproti středním školám rozdílné. Dělí se na oddělení, která „uskutečňuje všeobecné

vzdělávání, odborné teoretické vzdělávání nebo speciálně odborná příprava žáků pro výkon náročných uměleckých a umělecko-pedagogických činností. Do působnosti oddělení patří zejména rozvoj určité složky uměleckého oboru, příprava a uskutečňování částí školních vzdělávacích programů, výchovná, vzdělávací, umělecká a další tvůrčí činnost. Oddělení tvoří pedagogičtí pracovníci a žáci všech ročníků, studující příslušné zaměření uměleckého oboru.“ [18] Obecně se však zástupci vyššího sekundárního vzdělávání od sebe významným atributem daným legislativou neodlišují.

Střední školy navštěvují žáci ve věkovém rozmezí od 15 do 19 let. Počáteční věková hranice je dána ukončením povinné školní docházky. Infiltrace do školních prostor se tak stává jednodušší protože dospělí jedinec lépe zapadne a nebudí tolik pozornosti.

Část středních škol, a to především víceletá gymnázia, však zasahuje svými vzdělávacími programy do povinného vzdělávání a navštěvují je i žáci mladší. Jedná se tak o zástupce nižšího sekundárního vzdělávání. Tyto školy jsou specifické, protože se zde mísí věkově velmi diferencované skupiny s odlišnými schopnostmi vnímat bezpečnost a reagovat na nebezpečí.

2.4 Zřizovatelé škol v České republice a jejich vliv na bezpečnost

Česká vzdělávací soustava je poměrně výrazně decentralizovaná. Až na určité výjimky je řízena převážně regionálními celky (obec nebo svazek obcí). Jen velmi malá část škol je řízena centrálně. V těchto případech se jedná o školy pro žáky či studenty se speciálními vzdělávacími potřebami nebo specializací vzdělání pro potřeby státu.

V České republice se lze setkat se školami zřizovanými (provozovanými):

- kraji, obcemi s rozšířenou působností, obcemi (samospráva),
- soukromými subjekty (FO a PO),
- církvemi,
- Ministerstvem obrany; Ministerstvem vnitra; Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (stát).

To, kdo školu zřizuje, může mít vliv na její bezpečnost ve třech rovinách. První z nich je vliv na rozhodování o bezpečnostní politice školy, tzv. kolik bude mít škola finančních prostředků na zabezpečení a také jakou podporu v tomto zájmu začít/pokračovat (politika ve veřejném sektoru, finanční zázemí a plány majitele u soukromých). Tento efekt se může projevit například vždy po nějaké závažné MU, většinou tragické. Společnost začne vyvíjet

nátlak na politiky k řešení situace, aby se událost neopakovala. Výsledkem může být přenesení tohoto tlaku na ředitele škol. Ti poté kvůli této urgenci a neznalosti problematiky mohou zvolit unáhlené řešení, které je neefektivní a nesystémové, jen aby uspokojily tento nátlak, tzv. na oko. Mimo tyto reakční tendence ve veřejném sektoru zůstává iniciativa zpravidla na řediteli školy, aby přesvědčil zástupce zřizovatele o potřebě podpory nebo zajistil financování z jiných zdrojů (sponzoři, dotace). Školy zřizované soukromými subjekty jsou na druhou stranu motivovány marketingem. Jako každý jiný obchodní subjekt, potřebují prodávat a tedy i kladně propagovat svůj produkt/službu. Škola, která dbá už na první pohled o bezpečnost žáků, bude mít u rodičů větší preference než ta, která se problematikou vůbec nezajímá.

Druhá rovina vlivu zřizovatele se váže k jeho velikosti. V členění podle velikosti sídla školy platí u mateřských a základních škol, že čím je obec větší, tím jsou školy častěji vybaveny kamerovými systémy, kódy a elektronickými kartami/čipy chránící vstup do objektu. Ve středních školách (patří kraji) nebyly zjištěny významné rozdíly. Samotná velikost školy se promítá ve využívání moderních technických zabezpečení. Velké mateřské školy mají častěji kamerové systémy, velké základní školy využívají častěji nejen kamerové systémy, ale i elektronické karty/čipy pro kontrolu vstupu. Pro účely této zprávy české školní inspekce je malá ZŠ do 150 žáků, velká ZŠ nad 150 žáků, malá SŠ do 300 žáků a velká SŠ nad 300 žáků. [23] Zpravidla tak lze uplatnit jednoduchou přímou úměru, čím větší je zřizovatel školy, tím lepší technické zabezpečení má jeho škola (poskytuje více finančních prostředků).

Jako i jiné měkké cíle mohou mít i školy zvláštní symboliku. Třetí rovina vlivu zřizovatele vychází právě z této symboliky, která je často dána právě zřizovatelem nebo důvodem zřízení školy. Tyto školy jsou tak více ohrožené vnějšími hrozbami, tzv. symbolika může být zdrojem motivace k útoku právě na danou školu. Útok samotný je tak veden právě proti zřizovateli prostřednictvím školy a jejích aktiv. Obětí tak není ten komu je poselství mířeno. Teroristé využívají své oběti jako prostředek k dosažení cíle, který s oběťmi není primárně spojený. Útoky jsou vedené proti třetí straně, nejčastěji náboženství či státu (společnosti a její hodnoty), za účelem jejího poškození. Tuto symboliku lze silně vnímat u církevních škol a dalších náboženských škol. Jde zejména o židovské školy z důvodu islámského terorizmu a izraelsko-palestinského konfliktu. Dále se může jednat o státní školy zřizované pro bezpečnostní složky státu prostřednictvím příslušných ministerstev, nebo soukromé školy poskytující studium v cizím jazyce a propagující cizí kulturu.

Typickým příkladem mohou být Prague British School nebo Francouzské lyceum v Praze, které jsou zřizovány často i přímo za podpory nebo záštitou dané země pomocí ambasad, institutů, nadací apod. Příklad útoku na takovou instituci může být útok z roku 2012 ve francouzském Toulouse před místní židovskou školou. Tomuto útoku předcházeli dva útoky na francouzské vojáky spáchané stejným pachatelem v městě Montauban. Motivem k provedení útoku na vojáky byla vojenská intervence Francie v Afganistánu a důvodem k útoku na židovskou školu je údajné izraelské utlačování Palestinců v pásnu Gazy. Útok tak byl symbolicky veden na Francii a Izrael (oběti útoku měli i izraelské občanství) představující také židovské náboženství. [19]

2.5 Shrnutí

Kapitola se zaměřuje na popsání specifik škol oproti jiným objektům označovaných jako měkké cíle. Pozornost je upřena na ty specifické charakteristiky, které mají vliv na bezpečnost. Systematicky jsou tak popsány rozdíly z pohledu aktiva, každodenního režimu a technického zázemí objektu. Další rozdíly i mezi samotnými školami vyháží z jejich stupně nebo druhu. Proto je v kapitole věnována část věnující se základnímu členění českého vzdělávacího systému a případného vlivu stupně školy na bezpečnost.

Mimo jiné je vysvětleno, proč se práce dále nezabývá problematikou školských zařízení a jinými stupni vzdělávacího systému, než primárním a sekundárním. Dále byly definovány další pojmy, které jsou tematicky blízké této kapitole.

Závěrem kapitoly byla řešena problematika zřizovatele školy a jeho vlivu na bezpečnost školy. To, kým je škola vlastněna/provozována má velký vliv na prosazování nových bezpečnostních standardů na dané škole. Velký vliv má také symbolika, ovlivňující vnější hrozby. Soukromé školy a velké školy zřizované kraji jsou na tom po technické stránce zabezpečení lépe než ostatní.

3 ZAJIŠTĚNÍ BEZPEČNOSTI VE ŠKOLÁCH Z HLEDISKA LEGISLATIVY

Bezpečnost na školách je upravena zákony na několika úrovních. V obecné rovině je ovlivněna Ústavou ČR a Listinou základních lidských práv a svobod. Více je pak upravena přímo zákony, vyhláškami a metodickými pokyny. Hlavní normou je tzv. školský zákon upravující poskytování vzdělávání. Ten je dále upravován prováděcími vyhláškami. Jelikož spadají školy mezi měkké cíle, je v kapitole řešeno i právní prostředí ochrany měkkých cílů všeobecně.

Hlavní normou řešící bezpečnost škol je nová norma ČSN 73 4400 Prevence kriminality. Ve vlastní podkapitole je přiblížen její účel a výhody jejího využití. Samotná norma je zaměřená na pomoc v orientaci ostatních zdrojů, které jsou důležité při zpracovávání bezpečnostních projektů.

3.1 Ústava České republiky a Listina základních lidských práv a svobod

Součástí ústavního pořádku ČR je Listina základních lidských práv a svobod. [20] Tato listina zaručuje v článku 29, že *„ženy, mladiství a osoby zdravotně postižené mají právo na zvýšenou ochranu zdraví při práci a na zvláštní pracovní podmínky.“* [21], dále článek 33 přisuzuje každému *„právo na vzdělání. Školní docházka je povinná po dobu, kterou stanoví zákon.“* [21] Obecně tak Listina základních lidských práv a svobod zaručuje ze strany státu a jeho institucí nutnost zajištění bezpečných podmínek při výše zmiňované listinou zaručené i zákonem vyžadované povinné školní docházce. Na základě článku 4 Ústavy České republiky *„základní práva a svobody jsou pod ochranou soudní moci.“* Právo na ochranu životů a zdraví je a tedy i soudně nárokovatelné. [20]

3.2 Školský zákon

Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání *„upravuje předškolní, základní, střední, vyšší odborné a některé jiné vzdělávání ve školách a školských zařízeních, stanoví podmínky, za nichž se vzdělávání a výchova uskutečňuje, vymezuje práva a povinnosti fyzických a právnických osob při vzdělávání a stanoví působnost orgánů vykonávajících státní správu a samosprávu ve školství.“* [14]

Z bezpečnostního hlediska je stěžejní § 29, odst. 2, ukládající školám a školním zařízením zajišťovat *„bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů při vzdělávání a s ním*

přímo souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb a poskytují žákům a studentům nezbytné informace k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví. Ministerstvo stanoví vyhláškou opatření k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů při vzdělávání ve školách a školských zařízeních a při činnostech s ním souvisejících.“ [14] Školy jsou také dle odst. 1 mimo jiné **povinny** předcházet vzniku sociálně patologických jevů (společensky nebezpečných), které lze považovat za hrozbu pro školy samotné (vnitřní útočník, viz bod 5.5.1). [14]

3.2.1 Školní řád a pracovní řád

Školní řád, resp. vnitřní řád je ustanoven § 30 školského zákona, podle jehož znění je vydáván ředitelem školy a má upravovat:

- podrobnosti k výkonu práv a povinností žáků;
- provoz a vnitřní režim školy nebo školského zařízení;
- podmínky zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví žáků a jejich ochrany před sociálně patologickými jevy a před projevy diskriminace, nepřátelství nebo násilí;
- podmínky zacházení s majetkem školy nebo školského zařízení ze strany žáků. [14]

Pracovní řád stanovuje vyhláška č. 263/2007 pro zaměstnance škol a školských zařízení zřízených Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (dále MŠMT), krajem, obcí nebo dobrovolným svazkem obcí. Metodické doporučení k bezpečnosti dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních – **Minimální standard bezpečnosti** uvádí, že škola má mít „v pracovním řádu, školním řádu a v dokumentaci podle jiných právních předpisů, upraveny i další zvláštní povinnosti zaměstnanců, např. **povinnosti a postupy při zajišťování dohledu, povinnost informovat zaměstnavatele o vzniku mimořádných událostí, povinnost důsledně dbát na účinnost technických a jiných prostředků chránících bezpečnost budov, povinnost seznamovat zaměstnance a žáky školy s opatřeními zajišťujícími bezpečnost a ochranu zdraví (na začátku školního roku, průběžné opakování dle vyhodnocených rizik, povinnost provedení záznamu o poučení).**“ [22] Školní řád je tak hlavním prostředkem k zajištění a vynucení si vnitřní bezpečnosti na škole i z pohledu možné eliminace vnitřních hrozeb.

3.3 Bezpečnost a ochrana při práci

Doporučení zástupcům škol pro tvorbu vlastních předpisů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví žáků ve škole provádí Metodický pokyn MŠMT k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí a žáků ve školách a školských zařízeních (Č.j. 29159/2001 26). „*Tento metodický pokyn stanoví postupy vedoucí k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví žáků ve školách a školských zařízeních. ...je určen pro právnické osoby vykonávající činnost škol zřizovaných MŠMT. Podpůrně jej mohou užívat i ostatní školy.*“ [12]

Z hlediska zákoníků práce a jeho § 101 má zaměstnavatel (ředitel), povinnost zajišťovat BOZP. Ta se vztahuje na všechny fyzické osoby, jež se s jeho vědomím zdržují na pracovišti. [24] V případě školy se toto ustanovení týká i žáků, kteří se ve školních prostorách pohybují.

3.4 Právní prostředí ochrany měkkých cílů

Právní prostředí ochrany měkkých cílů je v současné době v ČR totožné s právním prostředím platícím pro všechny fyzické a právnické osoby a další organizace, které se chtějí zabezpečit proti závažným protiprávním činům. Neexistuje tak žádná zvláštní norma řešící ochranu měkkých cílů. Při ochraně těchto cílů jsou aplikovány obecné právní instituty použitelné i u ostatních subjektů.

V první řadě tak záleží na vlastnických a užívacích právech, které umožňují majiteli/správci určovat režim. Tedy podmínky pobytu v daném prostoru. Ve školách tento režim určuje školní řád. Při porušení tohoto řádu lze poté osoby z místa vykázat, v závažném případě použít i svépomocné jednání nebo institut nutné obrany nebo krajní nouze. Pro ochranu měkkých cílů je možné využít ozbrojenou ochranu stanovených zákonem o střelných zbraních a střelivu za účelem držení zbraně k ochraně života, zdraví a majetku. Střelnou zbraň může pro odvrácení útoku použít také individuální osoba, a to v rámci nutné obrany nebo krajní nouze stanovených trestním zákoníkem. Právní postavení soukromých bezpečnostních služeb při ochraně měkkých cílů je stejné jako u jiných objektů.

Popsaný právní stav je pro zabezpečení měkkých cílů dostatečný. Podstata zabezpečování těchto objektů totiž spočívá zejména v preventivních a reaktivních opatřeních, které subjekt aplikuje. [25]

3.5 ČSN 73 4400 Prevence kriminality – řízení bezpečnosti při plánování, realizaci a užívání škol a školských zařízení

Základním cílem normy, uvedené v roce 2016, je návrh a implementace bezpečnostních opatření. Upravuje zásady a návrhy pro auditory, projektanty, zástupce škol, a další zainteresované strany. Usnadňuje tedy orientaci ve značném množství technických doporučení, dalších norem, vyhlášek a zákonů tím, že na tyto zdroje odkazuje. Vše potřebné ke koncepčnímu řešení bezpečnosti je tak v jediném dokumentu. Minimalizuje se tak fakt, že řešení bezpečnosti škol je opomíjeno už při projekční přípravě výstavby nové nebo rekonstrukce staré budovy školy.

Pokud bude tato norma použita již při začátku projektování, usnadní implementaci a harmonii mezi bezpečnostními a požárními předpisy. Zatímco z pohledu bezpečnosti je vhodné mít dveře neprůchodné, u požární ochrany (dále PO) je vyžadováno je mít ve směru úniku průchozí. O to nutnější je koordinace těchto dvou sfér, aby nedocházelo k porušování zákonných norem v oblasti PO, ale zároveň nebyla ohrožena bezpečnost. Z důvodu primárního zájmu práce o násilné hrozby není tento konflikt více rozebrán, je však vhodné na něj upozornit.

Norma je využitelná pro všechny veřejné, soukromé nebo státní instituce. Zaměřena je nikoliv na běžnou ochranu majetku osob a organizací, ale na ochranu před závažnými násilnými útoky, tudíž primárně na ochranu fyzických osob samotných. Společné pro všechny opatření je ztížení nebo omezení neoprávněného vstupu do objektu. [26]

3.6 Shrnutí

Listina základních lidských práv a svobod zaručuje právo na zajištění bezpečných podmínek ze strany státu a jeho institucí. Děti a mladiství mají navíc právo na zvýšenou ochranu svého zdraví. Školský zákon toto obecné právo blíže specifikuje v § 29, odst. 2. Ustanovuje také školní řád jako prostředek k zajištění vnitřního režimu školy.

Pracovní řád pro zaměstnance škol a školských zařízení stanovuje požadavky na zajištění dozoru nad žáky. To je jako jeden ze způsobů, jak zajistit bezpečnost a ochranu zdraví žáků ve škole.

Při ochraně měkkých cílů může provozovatel využít možnosti ustanovení závazného řádu, který musí být dodržován. Umožňuje tak na osobě vynucení nastavených bezpečnostních opatření.

Norma ČSN 73 4400 Prevence kriminality - řízení bezpečnosti při plánování, realizaci a užívání škol a školských zařízení je zaměřena na ochranu před závažnými násilnými útoky. Soustřeďuje se na opatření ztěžující nebo omezující neoprávněný vstup do objektu. Usnadňuje také orientaci ve značném množství technických doporučení, dalších norem, vyhlášek a zákonů.

4 ZAJIŠTĚNÍ BEZPEČNOSTI VE ŠKOLÁCH Z HLEDISKA INSTITUCÍ

V České republice je celá řada institucí zabývajících se správou a rozvojem školství. Ačkoliv to nemusí být přímo zřejmé, odpovídají tak i za zajišťování bezpečnosti. Vzdělávání spadá pod státní správu, a tak je většina těchto institucí státními orgány nebo jinými orgány, na které stát výkon státní správy v určitém rozsahu přenesl. V tomto ohledu je uplatňován princip decentralizace. Správa je rozdělena do tří základních úrovní. Vlastní úkoly každé této úrovně jsou níže rozvedeny u každé úrovně zvlášť.

Kromě těchto orgánů státní správy a veřejné správy mohou mít vliv na bezpečnost a prevenci i jiné subjekty. Hlavním zástupcem je Policie České republiky jako ozbrojený bezpečnostní sbor České republiky. Některé činnosti policie mohou doplňovat nebo nahrazovat soukromé subjekty, městská policie, apod. zabývající se danou problematikou. Kapitola se tak soustřeďuje na vliv a činnost těchto institucí v oblasti zvyšování bezpečnosti škol a jejich bezpečnostního potenciálu.

4.1 Ústřední úroveň

Tuto nejvyšší úroveň zastává Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále MŠMT). MŠMT tak řídí výkon státní správy ve školství, připravuje legislativní normy, určuje centrální vzdělávací politiku a celkovou strategii (koncepti), stav a rozvoj vzdělávací soustavy jako celku (a to uvnitř státu i směrem k zahraničí), certifikaci odborné způsobilosti programů primární prevence rizikového chování. V oblasti financování škol ministerstvo odpovídá za uplatňování státní finanční politiky v odvětví školství.

Ministerstvo každoročně předkládá vládě výroční zprávu o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy. Vychází přitom z výročních zpráv, které zpracovávají kraje a Česká školní inspekce, a z dalších podkladů. S ohledem na povinnost státu zajistit funkčnost, efektivitu a soudržnost vzdělávací soustavy České republiky jako celku vede ministerstvo rejstřík škol a školských zařízení všech zřizovatelů. [16]

Z výše uvedeného vyplývá, že MŠMT má vliv na bezpečnost škol zejména v koncepční rovině. Tedy vytvoření plánu nebo postupu jednání, vytvořený výběrem z více alternativ na základě zhodnocení současného stavu a odborné diskuze, který pomůže řídit současné i budoucí rozhodování v řešení bezpečnostních otázek nižším úrovním samosprávy a státní správy po celém území republiky bez přímé pomoci (poskytnutí návodu, standardů). Tato

koncepce sjednotí postupy a určí standard, ke kterému by měli všichni směřovat. Tím umožní systémové řešení, které by mělo být efektivnější a rychleji rozšiřitelné.

Ministerstvo tak připravilo v roce 2015 metodické doporučení ohledně řešení krizových situací a zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů. Ta stanovuje jednak podmínky dohledu nad dětmi a nezletilými žáky, tak i pravidla vstupu do škol a na pozemky škol. Její součástí je i Minimální standard bezpečnosti. Ten slouží zřizovatelům a ředitelům škol jako metodická pomůcka k zabezpečení škol po stránce prostorové, organizační, technické a personální. Dále připravilo vzdělávací programy pro zaměstnance škol v oblasti analýzy rizik a bezpečnosti při výuce a výukové a metodické materiály pro žáky v oblasti chování za MU. [27] K podpoře zajištění ochrany budov ministerstvo vyhlásilo i neinvestiční dotační program – Podpora zabezpečení škol a školských zařízení. Fond je určen malým školám s třídami 1. stupně s počtem tříd do pěti a nemají dostatek financí na inovaci zabezpečení po technické stránce. [28]

Mimo jiné MŠMT určuje i obsah vzdělávání (Národní program vzdělávání). [29] Má tedy vliv i na případné rozšíření výuky o předmět s všeobecnou bezpečnostní tematikou, jehož osnovy by mohli žákům přiblížit základy civilní ochrany, bezpečného chování na internetu, první pomoci, obrany státu (projekt POKOS), dopravní bezpečnost, apod. Takový předmět by zvyšoval všeobecnou připravenost obyvatelstva na život a zdraví ohrožující MU, nebo jim pomáhal předcházet. Posílil by tak bezpečnost nejen na školách.

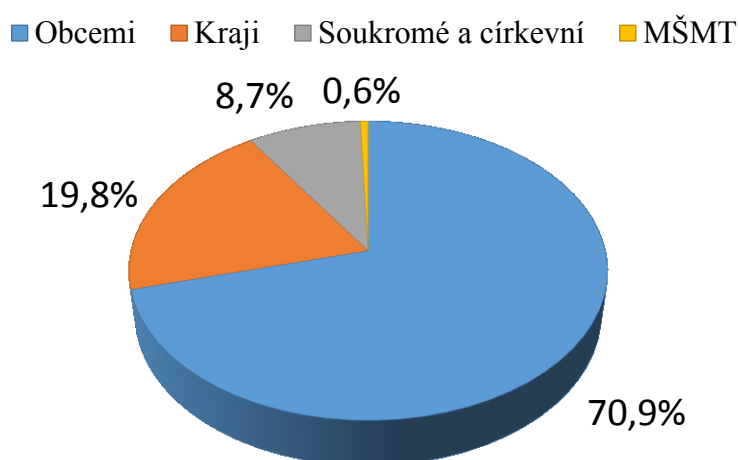
4.1.1 Česká školní inspekce

MŠMT je podřízena Česká školní inspekce (dále ČŠI). Ta nezávisle hodnotí jednotlivé školy a školská zařízení a to s celostátní působností. ČŠI získává a analyzuje informace o vzdělávání. Kromě hodnotící činnosti kvality poskytovaného vzdělání se také zabývá činností kontrolní (inspekční) například v oblasti dodržování obecně závazných předpisů vztahujících se k poskytování vzdělávání, nebo veřejnosprávní kontrolu využívání finančních prostředků státního rozpočtu. [16]

Bezpečnosti na školách se věnovala ČŠI na základě úkolu vlády České republiky v roce 2014 po útoku ve Žďáru nad Sázavou. Výsledkem je tematická zpráva – Bezpečnost ve školách a školských zařízeních. V tematické inspekci bylo zjišťováno, jak jsou školy technicky a personálně zabezpečeny proti vniknutí a pohybu cizích osob v prostorách školy. Tato zabezpečení byla sledována jak ráno při vstupu do školy, tak v průběhu výuky během dne. Během sledovaného období navštívili pracovníci ČŠI celkem 5 477 škol a školských

zařízení, což je 56,4 % škol a školských zařízení zapsaných ve školském rejstříku (celkový počet škol v ČR). Podíl hodnocených škol v závislosti na jejich zřizovateli odpovídal přibližnému stavu ve vzdělávacím systému České republiky (viz tabulka). Výsledky tak nejsou zkreslené kvůli vlivu zřizovatele na bezpečnost. Závěry a doporučení této zprávy ve větší míře aplikovalo MŠMT již v roce 2015, jak bylo popsáno v předchozí podkapitole. [23]

Podíl hodnocených škol podle jejich zřizovatele

Obr. 4. Podíl hodnocených škol podle jejich zřizovatele [23]

Další tematickou zprávou, která se týkala bezpečnosti, byla zpráva v roce 2016 – Vzdělávání v bezpečnostních tématech. Uváděla výsledky inspekční činnosti zaměřené na vzdělávání v oblasti bezpečnosti v předškolním, základním a středním vzdělávání. Na přípravě a realizaci se podílela mezirezortní expertní skupina pro optimalizaci výuky bezpečnostních témat. Do inspekčního elektronického zjišťování, v podobě on-line elektronického dotazníku pro ředitele škol, byly zapojeny všechny mateřské, základní a střední školy zapsané do školského rejstříku. [30] Závěry tohoto šetření mohou být nápomocné při inovování výuky bezpečnostních témat.

Kromě inspekčních výstupů publikuje ČŠI také výstupy souhrnné. Tyto výroční zprávy obsahují souhrnné hodnocení výchovně-vzdělávací soustavy České republiky za uplynulé období.

4.2 Regionální úroveň

Správu školství zajišťuje příslušný odbor krajského úřadu (odbor školství). Tento odbor zpracovává dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v kraji, a to v souladu s dlouhodobým záměrem České republiky. Dále koordinuje činnosti jednotlivých institucí systému prevence v resortu školství, mládeže a tělovýchovy na krajské úrovni, tedy s přihlédnutím na specifické podmínky každého kraje.

Kraje jsou zřizovatelé vyšších odborných škol, středních škol, dalších škol a školských zařízení a zařízení pro zájmové vzdělávání a dalších institucí. Podle školského zákona *„zajišťuje výdaje právnických osob vykonávajících činnost škol a školských zařízení, které zřizuje, s výjimkou výdajů hrazených z finančních prostředků státního rozpočtu...“* [14]

4.3 Místní úroveň

Obce jsou důležitou složkou veřejné správy. V rámci samosprávy jsou odpovědné za zajištění podmínek pro povinnou školní docházku. Obce nebo svazky obcí zřizují a po ekonomické stránce spravují základní školy. Obec je povinna zajistit podmínky pro plnění povinné školní docházky dětí s místem trvalého pobytu na jejím území. *„Obec nebo svazek obcí zajišťuje výdaje právnických osob vykonávajících činnost škol a školských zařízení, které zřizuje, s výjimkou výdajů hrazených z finančních prostředků státního rozpočtu...“* [14]

4.4 Ředitel školy

Ředitelé škol jsou jmenováni zřizovatelem (obcí, krajem nebo ministerstvem, popř. jiným subjektem). Je statutárním orgánem školy a vystupuje tak vůči ostatním zaměstnancům školy z pozice zaměstnavatele. Nese tedy i odpovědnost za zajištění podmínek BOZP a podmínek dle zákoníku práce. Vydává také školní řád a pracovní řád školy. Ředitel školy dle školského zákona dále:

- rozhoduje ve všech záležitostech týkajících se poskytování vzdělávání,
- odpovídá za poskytování vzdělávání v souladu se školským zákonem a vzdělávacími programy,
- odpovídá za odbornou a pedagogickou úroveň vzdělávání,
- vytváří podmínky pro výkon inspekční činnosti ČŠI a přijímá následná opatření,
- vytváří podmínky pro další vzdělávání pedagogických pracovníků,

- zajišťuje spolupráci při uskutečňování programů zjišťování výsledků vzdělávání vyhlášených ministerstvem,
- odpovídá za zajištění dohledu nad dětmi a nezletilými žáky ve škole. [14]

4.5 Policie České republiky

Dle § 2 zákona č. 273/2008 Sb., o policii České republiky je úkolem „*chránit bezpečnost osob a majetku a veřejný pořádek, předcházet trestné činnosti, plnit úkoly podle trestního řádu a další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti svěřené jí zákony*“. [31] Z toho přímo vyplývá, že Policie České republiky (dále PČR) se podílí při preventivních aktivitách v oblasti zvyšování bezpečnosti škol. Tato preventivní činnost se soustřeďuje na širokou škálu problémů (dopravní bezpečnost, drogová problematika, problematika aktivních střelců). V rámci této preventivní činnosti v oblasti ochrany proti aktivním střelcům PČR organizuje vzdělávací projekty a cvičení s touto tematikou přímo pro školy.

Kromě prevence je také úkolem PČR případný zásah proti aktivnímu střelci a jeho eliminace podle souboru typové činnosti č. 14 AMOK – útok aktivního střelce. [9] Proto je začleněna tato situace do výcviku policistů při služební přípravě a dále jsou prováděna společná cvičení složek IZS s tímto námětem přímo pro objekty škol. Tato cvičení řeší jednotlivá krajská ředitelství. [32][33]

4.5.1 Městská policie

Významným činitelem je také obecní policie, která zabezpečuje místní záležitosti veřejného pořádku na území příslušné obce. Ve vztahu k měkkým cílům může mít její přítomnost odstrašující vliv na potencionální útočníky. Její smysl spočívá zejména v provádění preventivních programů a školení ve spolupráci se školou. [34]

4.6 Asociace bezpečná škola

Asociace je samostatným, nezávislým a zájmovým spolkem fyzických a právnických osob v oblasti bezpečnosti škol. Hlavním cílem asociace je dosažení pozitivních změn v oblasti bezpečnosti osob a majetku v prostorách škol a školských zařízení.

Školám tak nabízí:

- vzdělávání v oblasti bezpečnosti škol;
- pořádání seminářů, přednášek a konferencí;
- přípravu a realizaci projektu v oblasti bezpečnosti škol;
- publikace, brožury a další informační materiály;
- zajišťování prostředků a podpor na vývoj, tvorbu a realizaci projektů ve smyslu cílů asociace; [35]
- školení bezpečnostních auditorů škol a školských zařízení.

4.7 Shrnutí

Na nejvyšší úrovni institucionálního řešení bezpečnosti škol stojí MŠMT. Přípravuje legislativní normy, určuje centrální vzdělávací politiku a celkovou strategii pro rozvoj. Mimo jiné tak řeší koncepci bezpečnosti na školách v ČR. Má tak největší vliv ze všech zmíněných institucí na tuto problematiku. V minulosti také zřídilo fond pro zajištění bezpečnosti na školách.

Inspekční činnost ve školách provádí celostátně ČŠI. Vydává také tematické zprávy o stavu bezpečnosti na školách v ČR, které poté hodnotí pro další potřeby. Z návrhů tematické zprávy v roce 2015 vzešel také minimální bezpečnostní standard.

Regionální a místní úroveň zajišťují zpravidla zřizování škol na území své působnosti v rámci samosprávy. Školám také pomáhají zajišťovat výdaje a dále jim přispívat podle školského zákona.

Zásadní postavení při prevenci trestné činnosti má PČR, doplněná městskou policií v rámci příslušné obce a místních záležitostí veřejného pořádku. Společně se tak podílí na všeobecné preventivní činnosti. Výhradně PČR má také na starost případný zásah a eliminaci aktivního střelce nebo jiného ozbrojeného útočníka. K tomu provádí přímo zaměřené cvičení a přípravu.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 ANALÝZA VYBRANÝCH ÚTOKŮ NA ŠKOLY

Účelem analýzy je z množství již proběhlých útoků proti školám nebo jejím aktivům identifikovat společné, a tedy i nejvíce pravděpodobné, znaky, které jsou pro tyto útoky typické. Samotné analýze předchází zdůvodnění zvolené metody analýzy a výběru útoků ke zpracování, který je důležitý pro relevantnost výsledků. Útoky jsou přehledně zpracované do tabulek tak, aby šla data jednotlivých útoků přehledně porovnávat mezi sebou. Některé útoky jsou více rozebrané ve vlastní podkapitole z důvodů důležitých netypických charakteristik útoku. Vybrané útoky jsou řazené chronologicky. Data jsou čerpána z otevřených zdrojů, a to zejména internetových zpravodajských článků publikovaných po útoku. Analýza je rozdělena na útoky provedené v České republice a ty v zahraničí. Výsledkem je komparace mezi těmito dvěma množinami útoků, dále jsou definovány typické znaky útočníků a jejich postupu.

Závěrem jsou na základě analýzy definovány skupiny útočníku podle vztahu ke škole. Popsány jsou specifika těchto tří skupin a jejich vztah k bezpečnosti a bezpečnostním opatřením. Každá z těchto kategorií má jiné typické chování a postup útoku v závislosti na možnostech, které mají právě na základě vztahu ke škole.

5.1 Metoda výběru útoků k analýze

Analýza je prováděna komparací zvolených atributů. Analyzovanými atributy útoků jsou:

- kdy (datum, čas, denní doba útoku),
- kde (typ školy, vstup do objektu, místa kde byli oběti zraněny),
- útočník (věk, pohlaví),
- zbraň (použité nebo držené zbraně),
- počet obětí,
- motiv,
- vztah útočníka ke škole/obětem.

Je důležité zdůraznit, některé limity, které omezují analýzu. Mezi ně patří relativně malý vzorek útoků dostupných k analýze. Tento fakt je zohledněn i v závěrech analýzy. Dalším problémem při zajišťování dat k analýze je častý nízký věk útočníka, na kterého se poté vztahuje zákon o soudnictví ve věcech mládeže, případně zahraniční ekvivalenty tohoto zákona. Velká část informací z vyšetřování a soudního řízení je tak utajená. Jelikož byly pro zajišťování dat použity zejména online zpravodajské články, data mohou vycházet ze

stejného zdroje (tisková agentura) a jsou tak těžko ověřitelná. Zároveň u starších útoků nejsou často všechny části zdroje dostupné (videa, externí odkazy, apod.). Tyto obtíže se týkají hlavně útoků bez většího mezinárodního nebo národního zájmu. Zdroje jsou tak doplněny například o data z Global terrorist database.

Vzorek proběhlých útoků byl vybírán na základě pěti zvolených klíčů:

- útok v evropské zemi (kulturní blízkost a vzdělávacího systému v zemi, kde se útok odehrál),
- útok byl spáchán za posledních 15 let,
- útok byl plánovaný dopředu,
- útok byl proveden (útočník nebyl chycen při plánování),
- útok proběhl ve školních prostorech nebo při pokusu o vniknutí do nich.

Ideální by bylo při zpracování analýzy vycházet pouze z událostí v ČR, které by byli nejvíce relevantní pro zhodnocení stavu a vyvození trendů v ČR. Útoků je pouze malé množství, a tak jsou pro účely analýzy použity i útoky ze zahraničí. Jde o útoky ze zemí Evropy, které sdílí kulturní, historické charakteristiky a mají podobný školský systém. Z těchto důvodů nemohou být použity pro analýzu útoky spáchané například ve Spojených státech amerických (USA) nebo Ruské federaci, ačkoliv jsou zde útoky na školách časté a poskytly by velký vzorek pro potřeby analýzy. Kulturní odlišnosti a příliš odlišné přístupy ke vzdělávání by mohli zkreslit závěry analýzy. Pro výběr vzorku nebyl rozhodující počet obětí, protože je ovlivněn užitou zbraní.

5.2 Vybrané útoky v České republice

V České republice se incidentů dosud odehrálo velmi málo. Přímý útok se nestal od incidentu ve Žďáru nad Sázavou v roce 2014, po kterém byla plošně zvýšená bezpečnost škol kvůli krátkému společenskému zájmu o problematiku. Analyzováno tak bylo pouze 7 útoků, z toho 2 útoky byly spáchané stejnou osobou v rozmezí dvou let. Specifickým je plánovaný útok na Gymnázium v Novém Bydžově, který není do analýzy zahrnut, protože nebyl spáchán.

Tab. 1. Analýza vybraných útoků na školy v ČR část 1 [36][37][38][39]

	Hradec Králové	Svitavy	Chomutov	Havířov
Kdy	8. 12. 2003, dopoledne	1. 3. 2004, cca 9:45	26. 9. 2011, cca 8:30	22. 5. 2012, cca 12:45
Kde	Pedagogická fakulta, kancelář pedagoga	SŠ, učebna (během výuky)	Gymnázium, chodba, kancelář sekretářky	ZŠ, proniknutí veřejným vchodem do jídelny
Útočník	20 let, muž	16 let, muž	15 let, muž	Žena
Zbraň	Softballová pálka	Nůž	Nůž, palička na maso	Nůž
Počet obětí	1 os. zraněná	1 os. mrtvá	1 os. zraněná	1 os. zraněná
Motiv	Dlouhodobé psychické problémy, osobní	Osobní	Nebyl osobní, oběť zástupce vzdělávacího zařízení	Psychické problémy (schizofrenie)
Vztah ke škole/obětem	Student univerzity	Žák školy, vyučován obětí	Žák školy v prvním ročníku	Žádný
Poznámky	Útočník využil znalostí školy a pronesl do budovy softballovou pálku	První smrtelný útok na učitele v ČR	Útočník vykřikoval při útoku, že je terorista. Nešlo o osobní věc, student ženu napadl jako reprezentantku vzdělávacího zařízení.	Vzato rukojmí (7 letá dívka). Pobodána vychovatelka při konfrontaci útočnice.

Tab. 2. Analýza vybraných útoků na školy v ČR část 2 [40][41][42][43][44]

	Rakovník	Žďár nad Sázavou	Brno
Kdy	29. 10. 2012, cca 12:45	14. 10. 2014, cca 7:30	20.3 2018, cca 17:30
Kde	Gymnázium, kabinet oběti	SŠ, šatny, vstup do ško- ly	ZŠ, před hl. vchodem
Útočník	14 let, muž, nezapadal do kolektivu, uzavře- ný	26, žena	Muž
Zbraň	Nůž	Nůž	Pistole
Počet obětí	1 os. těžce zraněná	1 os. mrtvá, 3 os. zra- něny	1 os. těžce zraněná (útočník)
Motiv	Spory s vyučujícím (obětí), osobní	Psychické problémy (schizofrenie)	Osobní, konflikt se zaměstnanci školy
Vztah ke ško- le/obětem	Žák školy, vyučován obětí	Žádný, škola vybrána na internetu	Rodič žáka školy
Poznámky	Kladný závěr inspekce ČŠI k bezpečnostním opatřením.	Více bod 5.2.1	Více bod 5.2.2

5.2.1 Žďár nad Sázavou, 2014

Po útoku v Havířově v roce 2012, se jednalo o druhý útok Barbory Orlové, která si školu vyhlédla na internetu pomocí tzv. virtuální prohlídky na stránkách školy. Mohla se tak předem seznámit s vnitřními prostory budovy. [42] Škola byla vybavena přístupem na čipy. Ten byl neúčinný, protože útočnice prošla společně se žáky, mezi které se vmísila. Selhala tak režimová opatření. Po útoku na první oběť Orlová vykřikovala, ať zavolají policii a že chce, aby byla přivolanými policisty zastřelena. Celkově měl útok stejné znaky a postup jako ten předchozí v Havířově. Při iniciaci útoku vůči dívce byla konfrontována a tak použila násilí. Poté vzala rukojmí. Ke spáchání obou útoků byl použit kuchyňský nůž. [41]

Tragický následek incidentu měl velký vliv na společnost a vnímání problematiky bezpečnosti škol v ČR. Jako reakci vláda ČR schválila opatření, která mají zabránit opakování. Plán zahrnoval vyhlášku o minimálním standardu bezpečnosti na školách a Fond pro podporu zabezpečení škol. [42]

5.2.2 Brno, 2018

Incident nebyl oficiálně klasifikován jako útok na školu, přesto je v diplomové práci mezi ně zařazen, protože se pachatel (útočnick) snažil vynutit vstup do budovy násilím (použití střelné zbraně), i přes zákaz vstupu, který měl od ředitele kvůli jiným incidentům z minulosti. Tento konflikt se zaměstnanci školy eskaloval a muž vytáhl legálně drženou pistoli. Tou několikrát vystřelil (nikoho nezranil). Při následné potyčce s trenérem plavání muž upustil pistoli, kterou ho poté trenér střelil. Při následném vyšetřování se došlo k závěru, že čin byl nad rámec nutné obrany, proto byl trenér obviněn z pokusu o vraždu. Vyšetřování útoku v současnosti stále probíhá.

Při tomto incidentu zafungovali nastavené bezpečnostní opatření na vstupu do prostorů školy. Ozbrojený útočnick tak nebyl vpuštěn do budovy a jen díky tomu bylo možná zabráněno horší tragédii. [44]

5.2.3 Gymnázium Nový Bydžov 2009

Tento útok není do analýzy zahrnut, protože nebyl proveden, a tak nelze s jistotou určit, zda by ho nakonec mladík vůbec naplnil nebo jej provedl, jak plánoval. Případ je však vhodné zmínit kvůli omezenému počtu případů útoků na školách v České republice a rozšíření množiny případů, z kterých vychází další části diplomové práce.

Sedmnáctiletý žák gymnázia v Novém Bydžově na Hradecku plánoval bombový útok na svoji školu. V České republice se jednalo o první případ tohoto druhu. Jeho plány byly odhaleny krátce po útoku v německém Winnendenu (2009). Polici na ně upozornily mladíkovi spolužačky, které byly svědkem chlubení se plány útoku. Podle okolí se navíc choval v poslední době zvláště a zajímal se o nedávné zahraniční útoky na školách. [45]

Obr. 5. Násilný a rasistický příspěvek vytvořený mladíkem [46]

Vypovídající o osobnosti mladíka jsou také jeho příspěvky a tvorba na webových stránkách s násilným obsahem (viz Obr. 5) nebo na sociálních sítích. Například část profilové stránky na webové stránce spolužáci.cz: „Člověk se narodil a na 100 % chcípne. žijeme tedy kvůli bolesti, strachu, utrpení a smrti. Sebepoškozování je cestou k pochopení smyslu života. Myslím to naprosto vážně.“ [46]

5.3 Vybrané útoky v Evropě

S útoky splňujícími zvolené kritéria analýzy nemá příliš zemí v Evropě zkušenost. Analyzováno je tak 12 útoků z 6 různých zemí. Největší podíl na tomto množství má Německá spolková republika. Ve vztahu k celkové populaci má společně s Finskem největší počet útoků.

Tab. 3. Analýza vybraných útoků na školy v Evropě část I [47][48][49][50][51][52]

	Emsdetten, Německo	Tuusula, Finsko	Meyzieu, Francie
Kdy	20. 11. 2006, cca 9:20	7. 11. 2007, cca 11:40	28. 4. 2008,
Kde	SŠ, proniknutí hlavním vchodem	SŠ, proniknutí hlavním vchodem	SŠ, proniknutí hlavním vchodem
Útočník	18 let, muž	18 let, muž	15 let, muž
Zbraň	Plynová pistole, pistole, dlouhé střelné zbraně, kouřové nálože	Pistole	Nůž
Počet obětí	37 os. zraněných (29 přiotráveno kouřem)	8 os. mrtvých, 1 os. zraněná	3 os. zraněny
Motiv	Na internetu zanechal zprávu, ve které uvádí, že nenávidí lidi a školu, kam chodil.	Terorismus (ideologie)	Šikana v kolektivu
Vztah ke škole/obětem	Bývalý žák školy	Žák školy	Žák školy
Poznámky	Souzen za nelegální ozbrojování. Záliba v násilných video hrách. Vstoupil do školy s maskou a celý v černém. Vzal rukojmí, poté spáchal sebevraždu. 29 zraněných přiotráveno kouřem z kouřových náloží, hlavně zasahující policisté.	Sdílení svého záměru před útokem v manifestu ve videu na YouTube. Inspirován útoky v USA (Columbine, 1999). Spáchal sebevraždu.	Před činem poslal zprávu kamarádovi ve znění: Zabiju je. Útočník unikl, později zadržen policií. Inspirován útoky v USA. Útok plánoval měsíce, jako pomstu na 7-8 spolužácích. Pokus o sebevraždu.

Tab. 4. Analýza vybraných útoků na školy v Evropě část 2 [53][54][55]

	Winnenden, Německo	Sankt Augustin, Německo	Ansbach, Německo
Kdy	11. 3. 2009, cca 9:30	11. 5. 2009	17. 9. 2009, cca 8:35
Kde	SŠ, proniknutí hlavním vchodem	Gymn., vstup hlavním vchodem	SŠ, vstup hlavním vchodem
Útočník	17 let, muž	16 let, žena, sklony k sebevraždě	18 let, muž, psychické problémy
Zbraň	Pistole	Více nožů, plynová pistole, zápalné bomby, zápalné lahve	Sekera, nože, zápalné láhve
Počet obětí	15 os. mrtvých, 9 os. zraněných	1 os. zraněna	11 os. zraněných
Motiv	Nejasný (pravděpodobně pomsta dívky, která byla jednou z obětí)	Nezjištěn	Nenávist vůči společnosti a škole
Vztah ke škole/obětem	Bývalý žák školy	Žák školy	Žák školy
Poznámky	Po útoku ze školy uprchl a usmrtil/zranil další 3 osoby, dokud nespáchal sebevraždu při přestřelce s policií. Událost také rozpoutala debatu o omezení držení střelných zbraní a o zvýšení bezpečnosti školních budov. Zbraň ukradená otci.	Záměr zapálit školu z dívčích toalet a poté noži zaútočit na učitele. Byla odhalena jinou žákyní, kterou zranila. Později toho dne zadržena policií.	Postřelen policií při zásahu. Motiv popsán v dokumentu nalezeném v útočnickově PC- nenávist vůči společnosti a škole.

Tab. 5. Analýza vybraných útoků na školy v Evropě část 3 [56][57][58][59][60][61]

	Toulouse, Francie	Brindisi, Itálie	St. Pölten, Rakousko
Kdy	19. 3. 2012, cca 10:00	19. 5. 2012, 7:45	25. 5. 2012, cca 8:00
Kde	Židovská škola, před hlavním vchodem, poté proniknutí do budovy hlavním vchodem	Dívčí SŠ, před vchodem do školy	ZŠ, proniknutí hlavním vchodem, třída oběti a šatny
Útočník	23 letý, muž, francouzský občan alžírského původu	68 let, muž	37 let, muž, otec oběti, tureckého původu
Zbraň	Střelná zbraň	Nástražné výbušné zařízení	Pistole
Počet obětí	4 os. mrtvé	1 os. mrtvá, 5 os. zraněných	1 os. zraněná
Motiv	Terorismus (útok proti judaismu/Izraeli)	Pomsta řediteli školy	Pomsta bývalé ženě, matce oběti
Vztah ke škole/obětem	Žádný	Žádný	Otec žáka školy
Poznámky	Útok součástí série tří útoků na jihu Francie ve jménu organizace al-Kaida. Pohyb při útoku na skútru.	Původně byla podezřelá místní mafie. IED schováno v odpadkovém koši před bránou. Exploze načasována v době otevření školy.	Proniknutí do školy pod záminkou předání peněz. Pokusil se unést i své druhé mladší dítě, kterému se podařilo utéct. Útočník unikl a později spáchal sebevraždu.

Tab. 6. Analýza vybraných útoků na školy v Evropě část 4 [61][62][63][64][65][66]

	Oulu, Finsko	Trollhättan, Švédsko	Grasse, Francie
Kdy	10. 10. 2013	22. 10. 2015, cca 10:00	16. 3. 2017, cca 12:40
Kde	SŠ, vstup do školy/hala, jídelna	ZŠ, prostory školy, chodba, třídy	SŠ
Útočník	16 let, muž	21 let, muž	17 let, muž
Zbraň	Nůž	Meč, nůž	Dlouhá střelná zbraň, krátké zbraně, granáty
Počet obětí	4 os. zraněny	4 os. mrtvé, 1 os. zraněné	4 os. zraněny
Motiv	Nejasný	Rasismus, proti imigrantům	Problémy v kolektivu, šikana
Vztah ke škole/obětem	Žák školy	Žádný	Žák školy
Poznámky	Útočník byl vyšetřován policií kvůli vyhrožování střelbou ve škole na internetu několik měsíců před činem.	Během útoku se útočník fotil se žáky „severského vzhledu“, kteří mysleli, že jeho maska a meč je oslavou blížícího se Halloweenu (viz Obr. 6). Školní jídelna a knihovna přístupná veřejnosti, za což byla škola v roce 2015 pokutována.	Záliba ve zbraních a střeleckých útocích (Columbine, 1999)

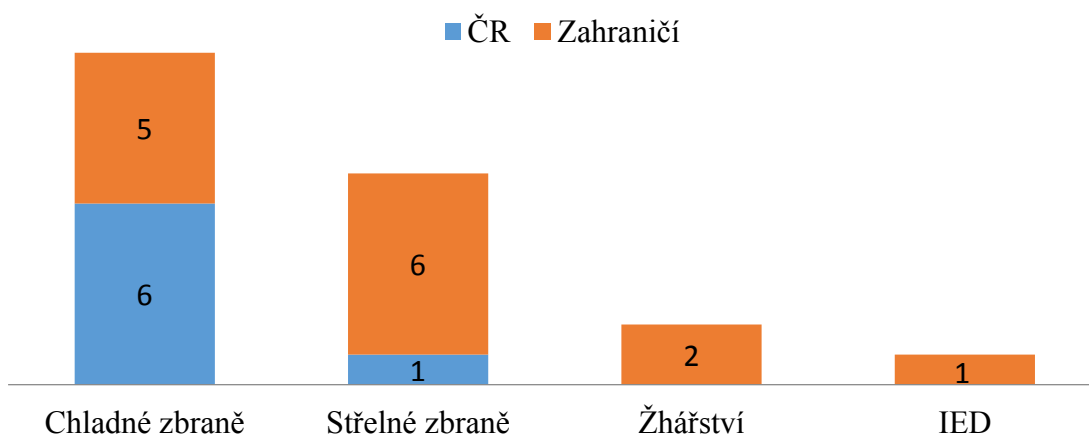

Obr. 6. Fotografie útočníka se žáky pořízená během útoku [63]

5.4 Závěr analýzy

Ze zahrnutých incidentů je patrné, že v českém prostředí jsou útoky více páčány na základě osobních motivů proti konkrétní osobě, místo symbolických útoků proti náhodným osobám. Útočníci tedy nejsou ani inspirováni jinými útoky v minulosti. Oproti jiným zemím nebyl v ČR žádný z útočníků při eliminaci policií zabit ani nespáchal sebevraždu. Svou roli pravděpodobně hraje nízké využití střelných zbraní útočníky, které dovoluje policii zasáhnout proti pachateli jiným způsobem. Jednoznačným **trendem v ČR je užívání zejména chladných zbraní**, které byly užity v 6 případech (viz Obr. 7). Tento jev lze do jisté míry přikládat nesnadné dostupností střelných zbraní v České republice a jejich regulaci.

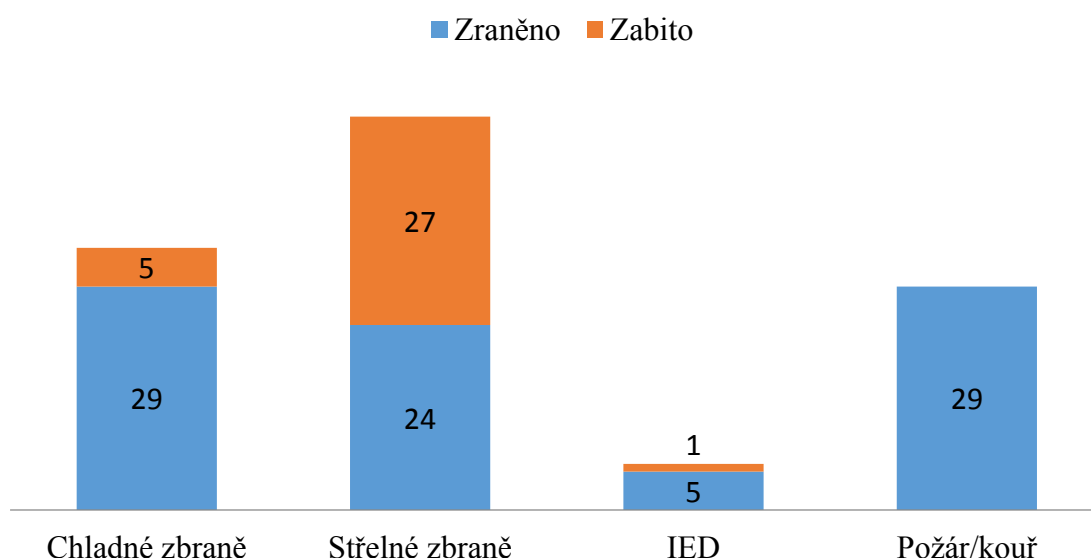
Počet útoků spáchaných danou zbraní

Obr. 7. Počet útoků spáchaných danou zbraní [vlastní]

Menší míra užití střelných zbraní při útocích v ČR má také pozitivní vliv na počty obětí, hlavně z pohledu ztrát na životě. Poměr zabitých ke zraněným je nejvyšší právě při použití střelných zbraní (viz Obr. 8). Současně mají střelné zbraně nejvyšší podíl obětí při zohlednění počtu útoků spáchaných danou zbraní ($\frac{\text{Celkový počet obětí danou zbraní}}{\text{Množství útoků danou zbraní}}$). Průměrně se jedná o 7,3 oběti na útok střelnou zbraní (viz Obr. 9). **Z pohledu letality jsou při útocích na školy nejvíce účinné střelné zbraně.** Důvodem je jednoduché osvojení si střelby v kombinaci s velkou pravděpodobností úspěšného provedení útoku. Naproti tomu u chladných zbraní je problémem dosáhnout dostatečného ovládnutí těchto prostředků a k způsobení smrtelných zranění musí útočník vyvinout značnou sílu. Nejčastěji jsou použity všeobecně dostupné kuchyňské nože, které ale nezpůsobují komplikované rány.

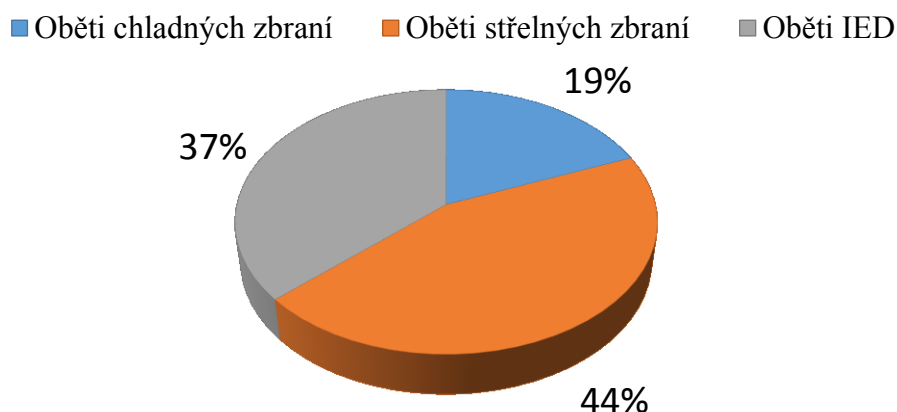
Vliv zbraně na množství obětí

Obr. 8. Vliv zbraně na množství obětí [vlastní]

Příklad užití nástražných výbušných zařízení (dále IED) byl pouze jeden. Výsledky u tohoto způsobu provedení útoku tak mohou být vysoce zkreslené. Do budoucna ale nelze ani s větším využitím sofistikovaných IED počítat. K sestrojení IED je potřeba specifických znalostí a dovedností, kterých žáci jen těžko dosáhnou. Navíc nakládání s výbušninami je velice riskantní. Tento jediný útok časovanou náloží byl spáchán starší osobou s armádními zkušenostmi. Větším rizikem jsou tak zápalné lahve, či jiné prostředky užití k založení požáru nebo vytvoření smrtelného kouře.

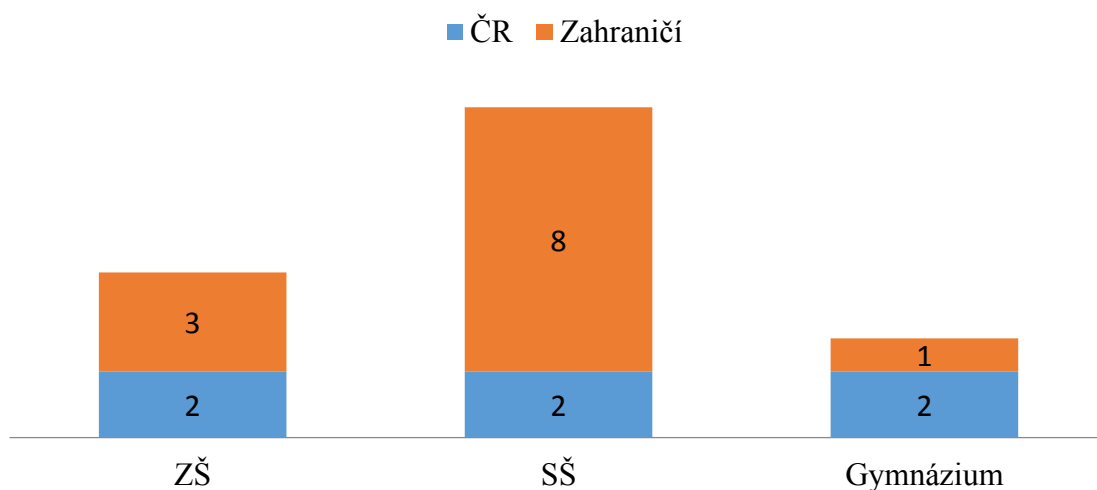
Podíl množství obětí k počtu útoků danou zbraní

Obr. 9. Podíl množství obětí k počtu útoků danou zbraní [vlastní]

V ČR není oproti zahraničí rozdíl v četnosti útoků v závislosti na stupni školy. V zahraničí bylo z vybraných útoků vedeno 75% na sekundární stupeň vzdělávání (viz Obr. 10). Je důležité ale zmínit, že oba útoky v ČR na ZŠ byly spáchány osobou zvenčí. Tento jev je vidět i u zahraničních útoků, kdy všechny 3 útoky na ZŠ (nebo ekvivalenty) byly spáchané osobou zvenčí, tedy vnějším útočníkem. Jako závěr lze tedy vyvodit, že **školy sekundárního stupně jsou primárně ohroženy svými žáky (vnitřní útočník), zatímco školy primárního stupně vnějšími útočníky**. Tohoto trendu lze využít pro zefektivnění implementace bezpečnostních opatření, která se mohou soustředit více proti dané skupině útočníků.

Poměr útoků podle stupně škol

Obr. 10. Poměr útoků podle stupně škol [vlastní]

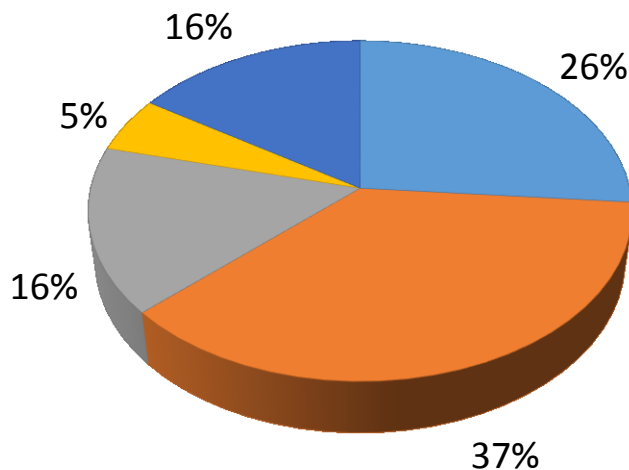
Na základě výstupu jsou celkově nejrizikovější školy sekundárního stupně, které se staly terčem nejvíce útoků (viz Obr. 10). Nejvyšší počet tragických útoků při zohlednění velikosti populace má Finsko. Zde je dán tento negativní trend dostupností střelných zbraní, které ale paradoxně nemají negativní vliv na míru kriminality v zemi. [67] U útočníků lze sledovat inspiraci předchozími finskými útoky, které byly „úspěšné“. Podobný trend je i v USA (Columbine 1999) a Německu (Winnenden 2009; Sankt Augustin, 2009; Ansbach, 2009). Předchozí úspěšně provedené útoky inspirují, až normalizují tyto útoky (už nejsou tabu). Ukazují, že je možné je spáchat. Pokoušejí se tak o ně i ti, kteří by jinak nenašli odvahu, nebo na takový čin vůbec nepomysleli. Tato inspirace je podpořena častým obdivem bývalých útočníků. Potencionální strůjce útoků má podobné postoje/problémy. Některé útoky jsou přímo spáchané nebo plánované s odkazem na ty předchozí. [68] Pokud by se tedy v ČR podařilo provést úspěšný útok, je i zde riziko, že inspiruje další o podobných činech alespoň přemýšlet.

5.4.1 Charakteristické znaky útoků

Každý zástupce měkkých cílů má svá specifika a je důležité zasadit modus operandi právě do tohoto konkrétního prostředí. Identifikovat nejpravděpodobnější čas, místo a postup pachatele. Z analýzy vyplývá, že čtvrtina útoků je spáchána ráno při, nebo těsně po, otevření školy. Největší podíl 37%, pak mají útoky spáchané dopoledne od 9 do 11 hodiny. Obecně je **nejrizikovějším časem pro školy ráno při otvírání a dopolední hodiny do 11 hodin** (viz Obr. 11). V této době je ve škole také největší počet možných obětí.

Množství útoků ve vztahu k denní době

■ Ráno do 9 h ■ Dopoledne do 11 h ■ Poledne do 2 h ■ Odpoledne ■ Nežjištěno

Obr. 11. Množství útoků ve vztahu k denní době [vlastní]

Pokud se podařilo z dostupných informací zjistit místo proniknutí útočnicka do školy, jednalo se většinou o hlavní vchod školy nebo jiný ostatními žáky využívaný vstup. Pachatele nevynakládají úsilí jako například u majetkové trestné činnosti k proniknutí do objektu jinými cestami. Často k tomu nemají ani znalosti. Jako důležité místo pro bezpečnostní opatření je tak vhodné zaměřit se na vchody do objektu.

Zajímavým zjištěním je, že mezi prvními oběťmi nebývá žádná osoba, která má na starost bezpečnost (SBS) nebo kontrolu vstupu do školy. Odůvodněním může být, že tato opatření nebyla vůbec implementována v době útoku, nebo se je podařilo útočnickovi obejít. Většina útočnicků byla aktivity školy, proto mohla zbraně bez problému pronést. Otázkou zůstávají útoky, u kterých útočník vstupoval do školy již viditelně ozbrojený a například v plynové masce (způsobuje podezření).

Pro tyto útoky je charakteristické **dlouhodobé plánování**. Nejsou impulsivní, ale jsou konečným výsledkem rozumového procesu, tzv. o útoku útočníci dlouho přemýšlejí a odhodlávají se k němu. V této plánovací fázi projevují zájem o útoky spáchané v minulosti, u kterých hledají inspiraci v provedení a odůvodnění. Nejznámějším je manifest publikovaný útočníky z Columbine v roce 1999. Zejména školní střelci mají tendenci čerpat inspiraci z těchto předchozích incidentů. Před incidentem lze často pozorovat **změny v chování pachatele**. Věnuje se více činnostem souvisejících s provedením připravovaného útoku, např. cvičné střelbě. Při komunikaci **často mluví o násilných tématech**,

zbraních nebo smrti. Může i vyhrožovat okolí. Má-li útočník přístup ke střelným zbraním, jsou při útoku použity. Ve většině útoků byla zbraň odcizena příbuzným bez jejich vědomí (Winnenden, 2009). Pokud útočník ke střelným zbraním přístup nemá, nejčastěji šáhne po dostupných chladných zbraních, jako jsou kuchyňské nože s dlouhou čepelí.

V průběhu typického útoku je útočník oblečen do tmavých barev a **je osamocený**. Podle motivu/cíle útoku útočí již od vstupu do prostor školy, nebo útok iniciuje až u svého konkrétního cíle. Útočník zpravidla nedělá u obětí rozdíl podle rasy nebo pohlaví. Často je útok doprovázen pokusem o žhářský útok pomocí předem připravených zápalných látek a zařízení. Pokusy o žhářství jsou vysoce rizikové i kvůli prováděným opatřením při napadení školy (zabarikádované oběti neuniknou z budovy). Rukojmí jsou brány jen zřídka, protože **útočníci nechtějí vyjednávat. Cílem je zabít co nejvíce osob než budou zastaveni**. Často jsou na sebevražedné misi, a pokud nespáchají sebevraždu svépomocí, jsou usmrceni zasahujícími bezpečnostními složkami. S větším počtem obětí útoku také roste šance, že je útočník právě na sebevražedné misi a nepočítá, že útok sám přežije. V opačném případě z místa činu unikne a je dopaden později. Pouze jeden z útočníků pokračoval v násilí i po útoku ve škole (Winnenden, 2009).

Na základě výsledků analýzy a znalostí detekce rizikového chování lze definovat jako nejtypičtější znaky vnitřního útočníka:

- věk 16 až 20 let;
- muž;
- inteligentní, introvert, nevýrazný;
- neúspěšný, cítí se šikanován, perzekuován;
- sociálně izolovaný nebo pouze člen uzavřené skupiny;
- kladný vztah ke zbraním;
- kladný vztah k násilným video hrám, videím, násilí celkově;
- je žákem školy;
- zájem o útoky v minulosti;
- nelimitovaný přístup k internetu bez dozoru, na kterém tráví mnoho času;

Případu vyloženě teroristických útoků na základě ideologie/náboženství na školy je v Evropě minimum. Teroristé si stále vybírají jiné cíle jako vládní struktury nebo symbolické cíle. Jediný zkoumaný případ z Toulouse v roce 2012 byl právě antisemitistickým útokem v zájmu radikálního islamismu. Spáchaný byl „osamoceným vlkem“ (lone wolf

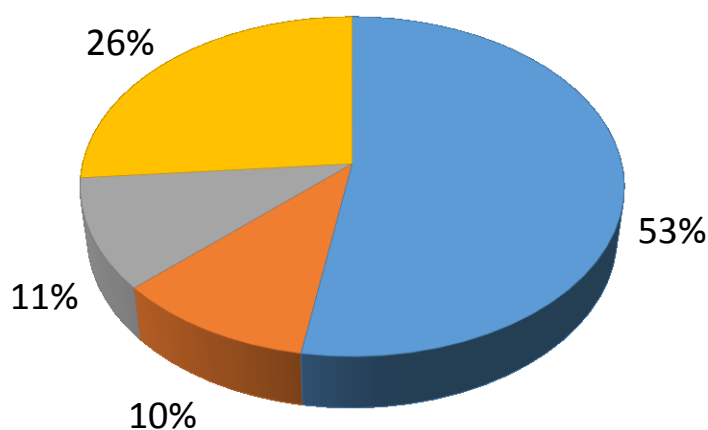
attacker) zradikalizovaným pomocí džihádistské propagandy. Z výše popsaných znaků typického vnitřního útočníka a jeho postupu při útoku ve škole, si nelze nevšimnout **podobností s charakteristikami právě těchto „osamocených vlků“** při útocích na jiné cíle. V současném protiteroristickém boji jsou tyto útočníci největší výzvou a zároveň nebezpečím, právě díky svému osamocení. Klasické rozkrývání sítí teroristických organizací je zastaralé a neúčinné. Na cestě proti tomuto novému fenoménu by tak mohl pomoci výzkum a zkušenosti právě s násilnými útoky na školách a detekcí rizikových žáků.

5.5 Kategorizace útočníků

Na základě provedené analýzy lze útočníky rozdělit z hlediska toho, zda mají nějaké napojení na danou školu. V případě, že jde o žáka, pedagoga, nebo jiného zaměstnance školy, lze mluvit o vnitřním útočníkovi. Pokud se jedná o pachatele, který nemá žádné vazby na danou školu a jako cíl si ji vybral náhodně nebo kvůli jiným důvodům (symbolika, místo, specifická osoba ve škole, atd.), jedná se o útočníka vnějšího. Tyto pojmy vyháží s definice vnitřní a vnější hrozby. Specifické postavení mají v rámci tohoto rozdělení například bývalí žáci, zaměstnanci, nebo rodiče současných žáků. Tito zástupci tvoří třetí skupinu vnějších útočníků s vazbou ke škole. V následujícím textu jsou tyto pojmy společně s charakteristikou těchto skupin více přiblížené.

Vztah útočníka ke škole

■ Současný žák ■ Bývalý žák ■ Blízká osoba žáka ■ Žádná spojitost

Obr. 12. Vztah útočníka ke škole [vlastní]

V celkovém počtu útočníků je nejčetnějším žák školy, na kterou byl spáchán útok (viz Obr. 12). Jedná se výhradně o útoky na školách sekundárního stupně (viz Obr. 10). Tato kategorie vnitřních útočníků zastává přibližně polovinu všech útočníků. V minulosti nebyl nalezen případ, ve kterém by byl strůjcem závažného útoku na školu zaměstnanec školy. Druhé největší zastoupení mají vnější útočníci, u kterých nebylo žádné napojení na školu. Zbylé dvě skupiny řazené do kategorie vnějších útočníků s vazbou ke škole zastupují pomyslnou čtvrtinu celkového množství útočníků.

5.5.1 Vnitřní útočník

Nejčastěji zastoupený vnitřní útočník představuje vnitřní hrozbu a je paradoxně současně i aktivem objektu. Jak bylo napsáno výše, ke škole má vazby, z kterých často plyne i motiv činu. Motivací jednotlivce bývá často snaha o zviditelnění se, pocit křivdy a potřeba pomsty z důvodů šikany nebo nesouhlasu s rozhodnutími školy/pedagogů vůči němu. Tyto motivy ve spojení s duševními poruchami, či sociálními defekty, vedou poté k násilným činům. Jelikož je ale daný jedinec v dennodenním kontaktu s ostatními aktivy školy, má škola možnost toto potencionálně nebezpečné chování odhalit a poté zavčas eliminovat hrozbu působením na negativní vlivy (šikana, domácí násilí, drogová problematika, psychické problémy, apod.) působící na jedince a vedoucí později k jeho radikalizaci.

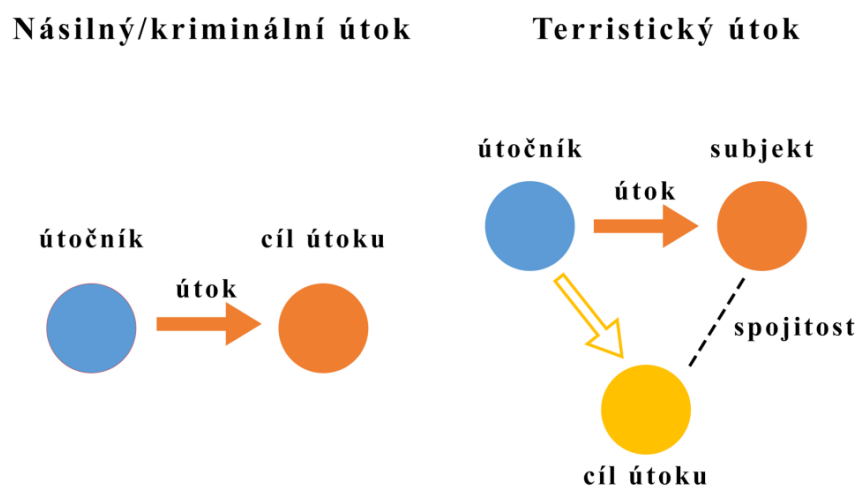
Vnitřní útočníci jako aktiva školy mohou využít mnoha taktických výhod, které činí případný útok „efektivnější“. Velmi dobře totiž znají místní situaci, vědí, kde a kdy mohou útok provést, jaká jsou preventivní opatření a nacvičené reakce v případě násilného útoku (zejména aktivní střelec). Zároveň mají volný přístup a pohyb po prostorách školy. Nejsou tak limitováni ani v možnosti pronášení zbraní, které lehce uschovají v batohu. Ten je nedílnou výbavou každého žáka a nebudí pozornost. Rozpoznatelnost jedince jako potencionálního útočníka se tak snižuje.

Příkladem plného využití těchto taktických výhod může být útok ve floridském Parklandu (2018). Ačkoliv byl Nikolas Cruz vyloučen z kázeňských důvodů, byl schopný bez potíží vstoupit do prostor školy ozbrojený dlouhou palnou zbraní (útočná puška AR-15 s celkovou délkou přibližně 1 metr). Před zahájením střelby nejdříve pomocí dýmovnice vyvolal požární poplach a následnou evakuaci. Tím přiměl studenty a učitele vyjít ze tříd na hlavní chodbu v rámci evakuace, kde poté začal se střelbou. Jako student věděl o proceduře „lock down“ (improvizované uzamykání a barikádování uvnitř učeben) cvičené na amerických školách. Pokud by se mu nepodařilo oběti takto vylákat na chodbu, jen stěží by

se dostával ke svým obětem v zabarikádovaných učebnách. [69] Ačkoliv se tento útok stal v USA, je výborným příkladem zneužití znalostí předem nacvičených postupů pro krizové situace.

5.5.2 Vnější útočník

Tato skupina bývá mezi útočníky zastoupena v případě útoků na školy mnohem méně. Útočník si v tomto případě vybírá školu z různých důvodů a se školou nemá nic společného. Jedná se tak o rozhodnutí jednotlivce, případně organizace, postavené na neosobních důvodech. Ze strany školy se tak dá útoku jen velice těžko aktivně předcházet a povinnost v tomto případě přechází na bezpečnostní složky státu, případně všeobecně na společnost, aby hrozbu zavčas odhalila. Škola se tak může bránit pouze pasivně a odradit potenciálního útočníka svou připraveností. Pokud nemá útočník vybranou školu ze specifického důvodu, kterým je motivován, vybere si poté raději jiný cíl. To nás přivádí k motivu útoku. Motivem zpravidla bývá znovu kombinace duševních poruch, sociálních defektů nebo potřeby se zviditelnit, protože útoky na školy jsou jedny z nejcitlivějších a nejvíce společensky sledovaných. Této charakteristiky však mohou využít i útočníci z ideologických důvodů. Motivem je poté zviditelnění ideologie. Nejohroženější jsou v tomto ohledu školy se zvláštní symbolikou, proti níž ideologie vystupuje. Rozlišujeme tak násilné/kriminální útoky a teroristické útoky. V prvním případě jde podobně jako u vnitřního útočníka pouze o vztah mezi dvěma subjekty (stranami) a útok je primárně veden proti jednomu z nich (škole) a jeho aktivům. U teroristických útoků je škola jen prostředkem k dosažení jiných cílů, které nejsou přímo spojené s daným subjektem a jeho aktivy (viz Obr. 13).

Obr. 13. Rozdíl mezi násilnými/kriminálními a teroristickými útoky [vlastní]

Pro vnějšího útočníka je typické, že není seznámen s režimem a prostorovým uspořádáním školních prostor. Vstup do těchto prostor je mu odepřen nebo ztížen. Přichází tak o taktické výhody, které musí dohánět získáváním informací a plánováním útoku. Při tomto plánování na sebe však může upozornit své okolí a bezpečnostní složky státu.

5.5.3 Vnější útočník s vazbou ke škole

Do této skupiny útočníků spadají osoby, které byly v minulosti sami aktivy školy, nebo v současné době jsou v kontaktu se školou prostřednictvím třetí osoby, jenž je aktivem školy. Nejčastěji se tak jedná o bývalé žáky a zaměstnance školy, nebo příbuzné žáků. Motiv útoku je proto osobní a souvisí s minulostí osoby na škole nebo jejího nesouhlasu působení proti dané třetí osobě (naštvaný rodič, viz případ střelby v Brně bod 5.2.2). Tito útočníci nespádají do předchozích dvou skupin, protože nesplňují vždy alespoň jednu z hlavních charakteristik dané skupiny. Vnějšího útočníka s vazbou ke škole lze zařadit pomyslně mezi vnitřního a vnějšího útočníka, protože splňují část z atributů obou skupin (viz Obr. 14).

Obr. 14. Řazení kategorií útočníků [vlastní]

Například ačkoliv znají školní prostory a režim školy, mohou být tyto znalosti neaktuální (proběhlé změny od opuštění školy) nebo neúplné (informace získané prostřednictvím třetí osoby), dále nemají při uplatnění kontroly vstupu volný přístup do prostor školy bez ověřeného důvodu (platí i pro rodiče). Škola a její aktiva nemusí mít touto potencionálně rizikovou osobou žádný kontakt, a tak podobně jako u vnějšího útočníka, nemůže aktivně předcházet jeho hrozbě.

5.6 Shrnutí

V České republice se od roku 2014 do roku 2018 nestal žádný závažný incident. Typické je používání chladných zbraní, a to zejména nožů. Komparací vybraných útoků byl zjištěn v ČR zvýšený počet útoků vnitřního útočnicku na základě osobních motivů, oproti útokům v ostatních evropských zemích, kde jsou páchané proti náhodným obětem. Jiný zásadní rozdíl nebyl zjištěn. Tento výsledek však může být vysoce ovlivněn malým vzorkem útoků.

Cílem analýzy bylo identifikovat nejpravděpodobnější znaky a postup pachatele. Byl tak určen modus operandi typického útoku proti náhodně vybraným obětem společně se znaky typického vnitřního útočnicka. Tyto výsledky by měly pomoci v hledání a zlepšování bezpečnostních opatření.

Nejefektivnějším způsobem útoku podle výsledků analýzy je bezesporu použití střelné zbraně. Jednoduché osvojení si střelby v kombinaci s velkou pravděpodobností úspěšného provedení útoku staví tento typ útoku do popředí. Kvůli omezenému přístupu (cena a nízký věk) se ke zbraním dostávají útočníci jen s obtížemi, nejčastěji odcizením od příbuzných.

Pachatelé těchto násilných činů na školách mají také velmi podobné znaky jako „osamělí vlci“. Této podobnosti lze využít při výzkumu tohoto fenoménu teroristických útoků poslední doby.

Závěrem kapitoly jsou definovány tři nové kategorie útočnicků. Důvodem je snadnější definice a charakteristika každé z nich. Účelem je tak využít těchto specifik při aplikování bezpečnostních opatření. Nejčastějším typem útočnicka je podle závěrů analýzy vnitřní útočník (žák), a to výhradně na školách sekundárního vzdělávacího stupně. Teroristické útoky se školám v Evropě bez symboliky stále vyhýbají.

6 VYBRANÉ SOUČASNÉ BEZPEČNOSTNÍ OPATŘENÍ POUŽÍVANÉ V PROSTŘEDÍ ŠKOL

Následující opatření jsou používána za účelem zajištění ochrany škol. Jedná se o zástupce systémů technické ochrany, fyzické ostrahy a režimových opatření. Tato opatření směřují především k zajištění fyzické bezpečnosti žáků proti násilným hrozbám. Jejich funkce však může být víceúčelová (proti běžným kriminálním hrozbám, vandalismus apod.).

Opatření jsou vybrána na základě:

- dostupné literatury a dokumentů ČŠI,
- metodická doporučení a normy (minimální standart bezpečnosti, ČSN 73 4400),
- osobních zkušeností z praxe,
- osobních návštěv škol
- znalostí ze studia.

Základním principem je zamezení přístupu nežádoucích osob do objektu školy. Většina opatření se tak soustřeďuje na snížení dostupnosti prostorů školy nebo alespoň detekci průniku pachatele do nich. Mohou tak být aktiva včas varována. Pro tyto účely je využíváno prostorových, technických a režimových opatření. Standard, ke kterému směřují je určen Minimálním standardem bezpečnosti. Důležitý je správný proces identifikace osob a jejich případná selekce.

Tab. 7. Bez. opatření využívaná na školách část I [23][70]

Nošení viditelně umístěných visaček, identifikačních karet	
Výhody	<ul style="list-style-type: none"> • Snadná identifikace osob s oprávněním a bez oprávnění vstupu
Nevýhody	<ul style="list-style-type: none"> • Časté zapomínání • Při odcizení lze zneužít ke vstupu do objektu • Musí kontrolovat pověřená osoba (lidské selhání) • Neúčinné proti vnitřním útočnickům
Elektromagnetické zámky dveří otevírané vzdáleně- zvonek, zvonek s integrovanou kamerou	
Výhody	<ul style="list-style-type: none"> • Lehce implementovatelné
Nevýhody	<ul style="list-style-type: none"> • Umožňuje vmísení mezi právě procházející osoby s oprávněním vstupu • Nejasná identifikace osoby a jejího účelu návštěvy • Umožňuje přidržování dveří • Neúčinné proti vnitřním útočnickům
Elektromagnetické zámky dveří otevírané čipy, RFID kartami apod.	
Výhody	<ul style="list-style-type: none"> • Lehce implementovatelné • Možnost zamezení vstupu vybrané osobě
Nevýhody	<ul style="list-style-type: none"> • Umožňuje vmísení mezi právě procházející osoby s oprávněním vstupu • Neúčinné proti vnitřním útočnickům • Nutnost vybavení všech oprávněných osob vstupními prostředky • Při odcizení vstupního prostředku se dostane kdokoliv dovnitř objektu • Umožňuje přidržování dveří • Neúčinné proti vnitřním útočnickům

Tab. 8. Bez. opatření využívaná na školách část 2 [70]

Turnikety	
Výhody	<ul style="list-style-type: none"> • Neumožňují vmísení při vstupu • Možnost napojení na docházkový systém žáků a zaměstnanců
Nevýhody	<ul style="list-style-type: none"> • Dostatečné prostory • Zpomalení vstupu (problematické ráno) • Neúčinné proti vnitřním útočníkům • Nutnost vybavení všech oprávněných osob vstupními prostředky • Při odcizení vstupního prostředku se dostane kdokoliv dovnitř objektu • Neúčinné proti vnitřním útočníkům
Fyzická ostraha vstupu (vrátný, hlídač)	
Výhody	<ul style="list-style-type: none"> • Nedá se obejít • Schopný řešit návštěv
Nevýhody	<ul style="list-style-type: none"> • Neúčinný proti vnitřním útočníkům • Nutnost kvalifikace pro bezpečnostní činnosti, provádět školení • Pravidelné náklady • Prostor pro lidské selhání
Anonymní schránka, schránka důvěry	
Výhody	<ul style="list-style-type: none"> • Upozornění na skryté problémy, rizikové jedince (vnitřní útočník)
Nevýhody	<ul style="list-style-type: none"> • Závislé na využívání žáky • Možnost zneužití (falešné obvinění)

Tab. 9. Bez. opatření využívaná na školách část 3 [70][71][72]

Mříže na okna	
Výhody	<ul style="list-style-type: none"> • Zvýšená mechanická odolnost (znemožnění průniku) • Redukují riziko lidského selhání (zapomenuté otevřené okno)
Nevýhody	<ul style="list-style-type: none"> • Znemožňují využití oken jako improvizovaných východů
Bezpečnostní folie na okna	
Výhody	<ul style="list-style-type: none"> • Zvýšená mechanická odolnost (ztížení průniku) • Okna lze stále použít jako improvizovaný únikový východ
Nevýhody	<ul style="list-style-type: none"> • Nelze instalovat na všechna okna
Úprava okolí (vegetace, osvětlení apod.)	
Výhody	<ul style="list-style-type: none"> • Přirozený dohled nad okolím objektu • Znesnadňuje ukrývání potencionálních pachatelů • Odhalitelnost incidentů
Nevýhody	<ul style="list-style-type: none"> • Nutné pravidelně udržovat • Nemusí být majetkem školy (nutná dohoda s majitelem) • Umožňuje odpozorování režimu ve škole
Zábrany proti vozidlům (proti najíždění)	
Výhody	<ul style="list-style-type: none"> • Zvýšení ochrany přístupových cest a vchodu do školy
Nevýhody	<ul style="list-style-type: none"> • Komplikace zásobování školy, snížení dostupnosti • Komplikují případný zásah IZS
Kamerový systém	
Výhody	<ul style="list-style-type: none"> • Umožňuje dohled nad vybranými místy v reálném čase • Využit k lokalizaci útočnicka/pachatele v prostorách školy
Nevýhody	<ul style="list-style-type: none"> • Někdo musí neustále sledovat výstup (z pohledu násilných útoku není záznam zpětně důležitý, životy a zdraví už neochrání) • Náklady na zavedení systému • Nutnost dodržovat zákon 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů

Tab. 10. Bez. opatření využívaná na školách část 4 [vlastní]

Detektory pohybu, PIR detektor	
Výhody	<ul style="list-style-type: none"> • Varování průniku do zastřežených prostor
Nevýhody	<ul style="list-style-type: none"> • Funkční pouze v zastřežených prostorech (zpravidla využíváno pouze v nočním režimu)
Improvizované uzamčení a zabarikádování, procedura Lock down	
Výhody	<ul style="list-style-type: none"> • Snadno nacvičitelné i pro nejmladší žáky • Rychlé provedení • Zdržení útočníka do příchodu pomoci • Usnadnění zásahu PČR proti útočnickovi
Nevýhody	<ul style="list-style-type: none"> • Útočník se může dostat k univerzálnímu klíči (barikádování vstupu) • Při požáru jsou osoby uvězněny uvnitř objektu
Varování rozhlasem	
Výhody	<ul style="list-style-type: none"> • Spolehlivě doručí zprávu (je ve většině využívaných prostor školy) • Již zavedené • Způsob vyhlášení poplachu
Nevýhody	<ul style="list-style-type: none"> • Informace se dostává ke všem, i k útočnickovi- možné způsobení paniky • Zpomalené (varování jde přes prostředníka obsluhujícího rozhlas)

6.1 Shrnutí

Školy se v současné době zaměřují na zabezpečení vstupu, omezující přístup nežádoucích osob do objektu. Neřeší už však možnost, kdy má útočník vstupu do školních prostor oprávnění. Ze závěrů analýzy však jasně vyplývá, že více než polovina (viz Obr. 12) útoků na školách byla spáchaná vnitřním útočnickem. Bezpečnostní opatření využívaná v současnosti na vstupu jsou tak neúčinná, ať jsou využívány jednoduché visačky nebo sofistikované a nákladné turnikety.

7 NÁVRH LOW-COST BEZPEČNOSTNÍCH OPATŘENÍ

Výrazného zkvalitnění bezpečnosti lze dosáhnout i s nízkými náklady. Technické prostředky jsou samozřejmě vhodným doplněním, avšak vždy je zásadní správné nastavení a dodržování stanoveného režimu. Při návštěvě škol jsem byl svědkem porušování jednotlivých režimových opatření, čímž byla způsobena i nefunkčnost nákladných technických prostředků. Prvním krokem ke zvýšení bezpečnosti na školách, a celkově všech měkkých cílů, je důsledné dodržování nastavených režimových opatření. Jakákoliv další opatření jsou jinak neúčinná. Proto je důležité pracovat i na disciplíně, vědomostech, a motivaci (odpovědnosti) u celé školní komunity, od žáků, rodičů až po zaměstnance.

Navrhovaná opatření vyžadují de facto pouze vůli vedení školy se problémem skutečně zabývat. Vždyť již samotná viditelná snaha bezpečnost řešit, může potenciálního útočnicka odradit. Navrhovaná opatření jsou primárně navržena k ochraně před násilnými útoky. Nicméně mohou navíc sloužit i v případě jiných typů MU nebo jejich prevenci. Ačkoliv opatření směřují především k zajištění fyzické bezpečnosti žáků, mají na zřeteli rovněž psychické bezpečí žáků, a proto opatření nesmí snižovat psychické bezpečí a komfort žáků, tím že je budou strašit nebo udržovat v pocitu nebezpečí.

Opatření lze rozdělit do pěti kategorií podle principu, na který cílí:

- odstrašení útočnicka,
- včasná detekce útoku,
- včasné varování,
- reakce při útoku,
- zmírnění dopadu po útoku.

Navrhovaná opatření jsou tak dohromady co nejvíce komplexní a věnují se všem zmíněným kategoriím opatření. Tím je zajištěna co nejvyšší účinnost, pokud některé z opatření selže.

7.1 Prevence a odstrašení útočnicka

Tak jako ostatní, i preventivní opatření jsou ovlivňována měnícím se okolím. Aby mohla být preventivní opatření spolehlivá dlouhodobě, je potřeba se jim pravidelně věnovat a aktualizovat je. Mezi zaměstnanci školy proto **určete odpovědnou osobu za bezpečnost**. Dokud nebude určena konkrétní osoba (a nikoliv pouze formálně), je téměř nemožné bezpečnostní opatření zavést a udržovat aktuální. Tato osoba by měla na starosti kromě pre-

vence i případné krizové řízení při útoku s cílem jejího vyřešení v součinnosti s PČR a následně k zmírnění dopadu útoku. V kompetenci by tak nechyběla spolupráce se složkami IZS. Hlavní náplní této pověřené osoby ale zůstává kontinuálně udržovat bezpečnostní systém v standardu stanoveném na základě bezpečnostního auditu. Tohoto cíle dosahuje kontrolou dodržování nastavených opatření a procesů všemi aktivy školy. Jak bylo zmíněno v úvodu kapitoly, je důležité u zaměstnanců neustále obnovovat motivaci. Bezpečnost nesmí být zaměněna za pohodlnost. Společně s motivací jde ruku v ruce i vzdělávání. To pověřená osoba připravuje pro ostatní aktiva ve spolupráci s partnery (IZS). Celý proces je tak systematicky prováděný jednou odpovědnou osobou. Kritické je však zvolit správnou osobu. Ta by měla o oblast bezpečnosti sama projevovat zájem. Je těžké motivovat ostatní v něčem, čemu sami nevěříme a děláme z donucení. Ideálními adepty jsou zástupci ředitele (vyšší pozice přidává autoritu). Subjektivně jsou vhodní také pedagogové vyučující tělocvik, kteří mají často ideální osobnostní předpoklady (smysl pro disciplínu, přirozený respekt apod.). Jako nevýhodu lze vnímat časovou náročnost těchto činností, které by mohly zaměstnance omezovat v jeho primární náplni práce. Vhodné je tuto osobu odměnit na základě dosažených výsledků (osobní ohodnocení).

Zvýšená rizika pro školy plynou ze shromažďování, které je typické pro otevírání školy. Protože valná většina žáků, mnohdy i v doprovodu rodičů spěchajících do práce, se snaží dostat do školy v krátkém intervalu v rozmezí 7:40 až 7:55 a vytváří tak nepřehlednou situaci. Této situace může využít útočník k infiltraci, nebo útoku přímo na toto shromáždění. Kromě dřívějšího otevírání školy, kterého by stejně využilo jen málo žáků (kdo by zbytečně chodil do školy víc jak půl hodiny předem), by mohlo jako preventivní opatření pomoci **dlouhodobé upravení rozvrhů**, tak aby začínaly různé třídy nebo ročníky v jiné hodiny. Toto rozložení do většího intervalu odlehčí osobám vykonávajícím kontrolu vstupu a umožní jim ji tak dělat mnohem důkladněji. Pokud škola vlastní turnikety, může opatření redukovat tvoření front u nich. Nevýhodou je organizační náročnost tohoto opatření, které limituje jeho provedení.

Mezi odstrašení potencionálního útočníka lze zařadit, jak bylo zmíněno výše, samotnou **viditelnou snahu bezpečnost řešit**. Efekt je možné zvýšit vhodnou propagací tohoto úsilí, avšak nesmí být vyzrazené detaily o aplikovaných opatřeních a nastavených bezpečnostních procesech. Výhodou jsou jednoznačně nulové náklady a zvýšení PR (public relations) školy. Nevýhodou je, že si této snahy útočník nemusí i tak všimnout, protože mine jeho sociální bublinu. Současně toto zastrašování působí na každého jinak.

Důležitý vliv na prevenci má i **zapojení rodičů** jakožto důležité součásti školní komunity. Některé opatření se jich týkají v praxi. Například už nemohou do školy chodit kdykoliv chtějí. Při lepší komunikaci tak pochopí potřebu opatření, která se jim mohou zdát jinak omezující a zbytečná. Přirozeně pak budou při jejich uplatňování spolupracovat a časem je brát jako standard. Na případné nedodržování potom mohou sami upozorňovat.

Toto prezentování a **poskytování informací** však **musí být promyšlené**. Informujte je pouze o důvodech zaváděných opatření, nikoliv o jejich účelu a způsobu fungování. Podobný princip je potřeba aplikovat i u bezpečnostního vzdělávání a cvičení žáků. Je důležité rozlišovat informace, které jsou nutné pro krizovou připravenost a informace o bezpečnostních opatřeních, které mají zabránit jejich vzniku. Kvůli zvýšenému riziku útoku vnitřního útočníka je potřeba jakékoliv detaily o prováděných opatřeních považovat za citlivé (zneužitelné). Detaily by měly být předávány pouze jako instrukce v případě nastalé MU. Zejména není vhodné informovat jakkoliv o používaných policejních postupech při zásahu.

Zapojení rodičů a zvyšování jejich povědomí je vhodné také využít ke snížení rizika útoku aktivního střelce z řad studentů (jejich dětí). Podle výsledků provedené analýzy jsou střelné zbraně jednoznačně nejrizikovější (průměrně 7,3 oběti na útok a z toho polovina jsou úmrtí). K střelným zbraním však nemá většina legální přístup (nízký věk, vysoká cena, zbrojní průkaz). Častou cestou opatření si zbraně při útocích v zahraničí je odcizení legálně vlastněné zbraně některým z blízkých příbuzných bez jejich vědomí. Ačkoliv nebyl v minulosti spáchán v ČR žádný útok žáka střelnou zbraní, je vhodné v rámci zapojování rodičů do bezpečnosti školy využít tuto příležitost. Stačí šetrnou cestou apelovat/připomenout, aby hlavně vlastníci legálně držených zbraní důkladně zabezpečili přístup k nim, i proti vlastním dětem. Minimalizuje se tak ještě více pravděpodobnost jejich použití ve školách, snížením jejich dostupnosti. Vhodné je také využít argument, že mohou být jako vlastníci zbraně trestně odpovědní, v případě zneužití jejich zbraně (nezabezpečené uložení).

7.2 Detekce útoku

Detekce útoku ještě před samotnou iniciací útoku je velice problematická. Pokud nemá útočník viditelně drženou zbraň, je v zásadě nemožné odhadnout jeho úmysly. Často, i když prochází s potenciální zbraní vstupem, tak nemusí vzbuzovat v ostatních podezření, natož aby byl zastaven. Teoreticky může být z definice zbraně použito cokoli

(softballová pálka, kladivo, skleněná láhev). Typickým příkladem je útok ve švédském městě Trollhättan rozebraný v analýze útoků. Útočník prošel do prostor školy a pohyboval se v nich s viditelně drženým mečem bez toho, aby to v někom vzbudilo obavy (žáci se s ním fotografovali, viz Obr. 6). Určitým opatřením je tedy **přirozená podezřavost a opatrnost vůči podezřelým osobám** a tomu co mohou nést/skrývat.

Při detekci záleží na kategorii útočníka. Vnitřní útočník bude zpravidla detekován jinými způsoby než ten vnější. Například vnitřní útočníci mají možnost zbraň pronést v nekontrolovaném batohu. Proto je potřeba tyto útočníky detekovat spíše na základě chování, než přítomnosti zbraně při vstupu do objektu jako u vnějších útočníků. Navrhovaná opatření se věnují detekci vnitřních útočníků, které nezadrží standardně používané opatření na vstupu. Dále pak detekci útočníků vnějších s vazbou na školu, u kterých je předpoklad, že by mohli zneužít nedávné působení na škole (bývalí žáci).

Prvním opatřením je **tak umístění pedagoga na vstupu školy při jejím otevírání**. Účelem je selekce žáků školy od ostatních osob zvnějšku. Opatření je směřováno zejména proti bývalým žákům školy, kteří se dle výsledků analýzy stávají často strůjci útoků s největším počtem obětí. Díky svému stále zapadajícímu vzhledu a znalostem o režimových opatřeních tak mohou snadno proniknout bez povšimnutí do prostor školy společně s ostatními žáky a nevzbudit podezření nebo zájem. Učitelé si na rozdíl od vrátných a bezpečnostních pracovníků zpravidla pamatují své žáky, a to i ty bývalé (zejména ty vyloučené). Jejich přítomnost tak může v učitelích snadno vzbudit zájem nebo podezření- „Co tu dělá maturant z minulého roku?“. Opatření je vhodné právě u středních škol, kterým hrozí na základě výsledků analýzy největší riziko útoků bývalých žáků. Výhodou je jednoduchá aplikace opatření a využití současných personálních zdrojů. Nevýhodou je neúčinnost opatření při využití nových pedagogů, kteří neznají dobře bývalé ani současné žáky. Dále snížená účinnost na velkých školách, kde je větší množství žáků.

Jak bylo zmíněno výše, u vnitřních útočníků lze detekovat především podezřelé chování. Protože jsou žáci v pravidelném kontaktu se spolužáky a pedagogy, lze na nich sledovat změnu. U žáků, kteří spáchali útok na školu v minulosti, si okolí všimlo změny v chování před spácháním incidentu. Na tyto náznaky by měli být **pedagogové vyškolení v detekci rizikového chování**, aby je byli schopni včas rozeznat a řešit s výchovným poradcem, případně psychologem. Vzdělání pedagogů v této detekci by mohlo být v budoucnu zajišťováno už na vysokých školách poskytujících pedagogické vzdělávání. Nejvhodnější by bylo tomuto tématu věnovat samostatný předmět. Nevýhodou opatření je závislost na

subjektivním pohledu při hodnocení chování ostatních. O to více je důležité dát pedagogům vzdělání v tomto směru. Říct jim čeho přesně si mají všimnout a kdy. Charakteristické znaky pro vnitřního útočníka jsou popsány v závěru provedené analýzy.

Z výsledků analýzy útoků bylo mimo jiné zjištěno, že se útočníci svými plány nebo alespoň se sympatiemi k násilí chlubily na internetu, nejčastěji sociálních sítích, fórech nebo YouTube. Není však v silách školy všechny své žáky sledovat. Je tak nutné neustále apelovat na samotné žáky, aby sledovali dění ve svém okolí a nebyli k němu lhostejní. Je i jejich odpovědností na takovéto chování, v případě důvodného podezření, upozornit a to nejen teď ve vztahu ke škole, ale do budoucna celkově. Za tímto účelem mohou **podezřelé příspěvky na sociálních sítích nahlašovat správci nebo i učitelům** stejně jako **jakékoliv jiné podezřelé chování**. Pak už je na nich, aby návrh nepodcenili a zabývali se jím. Následné správné posouzení zůstává nevýhodou a slabinou tohoto opatření, stejně tak jako u detekce rizikového chování. Důležité je přistupovat a prezentovat toto nahlašování ne jako „udavačství“, ale jako odpovědnost jednotlivce za sebe i ostatní.

7.3 Včasné varování

Poté co je útočník a jeho úmysl detekován, je potřeba tuto informaci předat dál. Informace o místě útoku, zaznamenaných zbraních, popisu útočníka, případné instrukce apod. se musí dostat co nejdříve a spolehlivě ke všem cíleným osobám, které poté provádějí další kroky **po vyhodnocení nastalé situace** (každá MU je jiná a je potřeba se jí do jisté míry přizpůsobit). Díky včasnému varování mají více možností reakce. Mají tak čas na útěk, ukrytí nebo připravení překážek, které zpomalí nebo zastaví útočníka. Útočník tak nemůže své oběti překvapit a potřebuje více času k dostání se k svému cíli. Včasné varování má tak kladný dopad na počet obětí útoku.

Zároveň je potřeba, aby **informace o hrozícím nebezpečí zůstala pouze u vybraných osob**, které vědí jak dále postupovat. Jistou taktickou výhodou může poskytnout i fakt, že útočník nezaznamená vyhlášení poplachu. Ten ho může přimět k rychlejšímu postupu, zejména pokud se snažil dříve dostat co nejdříve k obětem nepozorován. Pokud si nebude vědom poplachu, je vyšší pravděpodobnost, že bude postupovat k případným obětem pomaleji (opatrněji), ty budou mít více času se na něj připravit. Druhým důvodem k utajení je nevyvolání paniky mezi žáky. Ta vede často k nekoordinovanému a neracionálnímu chování. Z tohoto důvodu by se informace měla dostat pouze k zaměstnancům školy.

Jednou z možností provedení, kterou má k dispozici každá škola, je **použití již instalovaných rozhlasů ke sdílení tajných signálů**. Rozhlasy jsou zpravidla přítomné ve všech prostorách školy. Výhodou je tak spolehlivé doručení informace všem. Aby informace o nebezpečí v předávané zprávě, která je jinak veřejná, zůstala utajená, je potřeba předem definovat kódy. Každý kód bude představovat jednu ze situací, které mohou nastat. Kódy budou na první pohled stejné jako obyčejná informativní hlášení, např.: „Prosíme všechny vyučující, aby zkontrolovali uzavření oken, kvůli blížící se bouři“. Pro zasvěcené osoby bude znamenat pokyn k uzavření všech žáků v učebnách a případné zabarikádování se. Nevýhodou je využívání předem definované palety kódu, které nemusí obsáhnout zrovna nastalou situaci. Dále fakt, že tato informace musí být vyhlášena ze vstupu rozhlasu, a to celé sdílení zásadně zpomaluje, tzv. varování jde přes prostředníka obsluhujícího rozhlas.

Účinnost proto není tak vysoká jako u využití moderních komunikačních systému na mobilních platformách, které může mít každý u sebe. V dnešní době jsou tzv. chytré telefony všeobecně dostupné společně s neustálým připojením k internetu. Jako opatření k rychlému šíření informací se nabízí **využití komunikačních aplikací (messenger) umožňujících skupinovou komunikaci**, jako např. WhatsApp, Viber, Facebook Messenger. Zde by poté mohli rychle šířit potřebné informace v případě jakéhokoliv nebezpečí a MU. Tato skupina a komunikace v ní se musí řídit přísnými pravidly. Není zde možné řešit provozní záležitosti. Aplikace v dnešní době také často umožňují sdílení polohy. Tyto aplikace je možné snadno nahradit i hromadnými SMS zprávami. Výhodou je tak rychlé a snadné předání informací a nenáročná aplikace tohoto opatření, společně se snadnou údržbou. Nevýhodou je neustálá nutnost mít zařízení při sobě i při výuce, tak aby se varování k osobě dostalo. Zařízení zároveň musí mít neustále připojení k internetu. Lze ale snadno vyřešit Wi-Fi routery po škole. Nevýhodou může být i malá využitelnost těchto nových technologií staršími generacemi pedagogů nebo nezahrnutí náhlých krátkodobých záskoků do skupiny.

Do budoucna by bylo vhodné vyvinout samostatnou aplikaci za tímto účelem. Nová **speciální aplikace** by propojovala uzavřenou skupinu osob. V té by byli zaměstnanci dané školy a případně složky IZS. Implementováno by bylo pomyslné „tísňové tlačítko“ (emergency button) umožňující rychlé vyhlášení poplachu společně se sdílením polohy, případně zapnutí odposlechu zařízení (možný zdroj informací z místa události pro IZS pokud postižená osoba nemůže mluvit). Samozřejmostí je možnost komunikace textovými zprávami a audio nahrávkami stejně jako u jiných komunikačních aplikací. V případě vyvinutí a provozování aplikace MŠMT, by mohla být poté aplikace poskytována školám

jako hotový účinný nástroj pro zvýšení bezpečnosti škol, místo pouze metodik a doporučení. Náklady na vývoj by se tak mohli pomyslně rozdělit mezi používané školy a proto lze opatření počítat mezi ty s minimálními náklady. Nutné je počítat i s náklady na provoz serverů, které může externě zajišťovat MŠMT.

K zajištění fungující komunikace je potřeba také **definovat komunikační matice**. Toto opatření nelze zkopírovat jen tak přes šablonu a aplikovat na každou školu. Aby komunikační matice byli funkční, musí si je každá škola vytvořit na míru v závislosti na vlastní struktuře, množství zaměstnanců, vnitřní kultuře a komunikačních možnostech. V zásadě se jedná o základní zamyšlení se nad otázkou: „Když se stane situace X, kdo, koho, jakou formou, v jakém časovém horizontu informuje?“. Tyto procesy tak určí zodpovědnost a zajistí přehlednost (spolehlivost) šíření informací na správná místa. Na příkladu z modelové situace si lze tento princip ukázat. Pokud pedagog krátkodobě pozoruje podezřelé chování u svého žáka (neomluvená absence, podlitiny, zhoršené známky apod.) a pojme podezření na šikanu nebo domácí násilí, má povinnost do druhého dne osobně toto podezření probrat s k tomu určeným školním metodikem prevence. Výchovný poradce poté podnět řeší dle svých stanovených postupů. Současně má ale učitel podle komunikační matice povinnost informovat elektronickou poštou zástupce ředitele (v tomto případě odpovědný za bezpečnost na škole), který tak na další průběh může dohlížet.

Výhodou použití těchto maticí je nastavení jasných postupů, které mohou zaměstnanci jednoduše následovat v každodenních preventivních, ale i krizových úkonech. Pomáhají snižovat riziko lidského selhání. Komunikační matice by tak měli být specifikované ve směrnících a pravidelně v daném intervalu revidované osobou odpovědnou za bezpečnost (aktualizace vazeb, kontaktních údajů, jmen apod.).

7.4 Reakce při útoku

Kromě používané metody improvizovaného uzamčení a zbarikádování v učebnách je vhodné využít také jiných principů „uteč, schovej se, boj“ (run, hide, fight). Žáci sekundárního vzdělávacího stupně by měli být natolik mentálně i fyzicky vyspělí, aby byli schopni aplikovat tyto principy, včetně posledního „boj“. Důležité je využít momentu překvapení, početní převahy a dostupných prostředků k zesílení útoku. Všechny tyto principy a metody by měli být žákům a zaměstnancům školy předány v ucelené formě. Jako opatření je tedy vhodné jednou ročně **uspořádat Bezpečnostní den** (branný výcvik). Úvodem by proběhla společná přednáška v aule nebo tělocvičně. Následně by mohli pro-

běhnout názorné ukázky a praktické zkoušky. Všechno ve stylu „škola hrou“, aby v účastnících vzbudila zájem o vlastní bezpečnost a naopak je nedemotivovala. Pokud by si měli žáci možnost tyto techniky na vlastní kůži vyzkoušet, mělo by to určitě pozitivní vliv na schopnost reakce v reálné situaci nejen ve škole. Všeobecně prospěšné může být také **nacvičování základní první pomoci**, která je hlavním opatřením zmírnění dopadu útoku (snížení počtu usmrcených obětí).

Tyto dny by měli být organizované ve spolupráci s institucemi, které mají prevenci a bezpečnostní problematiku na starosti (viz kapitola 4). Zároveň mají v personálních kapacitách pro tyto účely zkušené pracovníky, jmenovitě tak jde o PČR, HZS, Městskou policii, Asociaci bezpečná škola, nebo Armádu České republiky (projekt POKOS). Pro tyto instituce samotné budou tyto dny výhodné kvůli možnosti více do problematiky zabezpečení škol proniknout a získat zkušenosti přímo z tohoto prostředí. Výhodou je i zlepšení PR. Nevýhodou může být časová náročnost těchto dnů a nároky na personální síly těchto institucí. Většinou by se tyto dny snažily školy pořádat ve stejném období, a to na začátku a konci školního roku, kdy by nebyla narušena výuka. Řešením je do budoucna zapojit více i soukromý sektor (soukromé bezpečnostní služby), který dokáže na danou problematiku také poskytnout experty. Tato činnost by však měla být regulována MŠMT akreditací (kurzy) těchto lektorů, aby byl zaručen standard.

7.5 Shrnutí

Navržená opatření se zaměřují jak na prevenci útoku tak krizovou připravenost k zmírnění následků útoku. Využívají několika rozličných principů jako odstrašení, včasnou detekci a varování a nacvik správné reakce na nastalou událost. Navrhovaná opatření jsou tak dohromady co nejvíce komplexní. Pokud tedy selže prevence a odstrašení, další opatření minimalizují co nejvíce následky.

Učitelé a ostatní zaměstnanci jsou v hlavní linii obrany školy a záleží hlavně na nich, jak budou prováděna a dodržována nastavená opatření. Proto je důležité stále udržovat připravenost a motivaci. Připomínat účel těchto opatření. Jejich smyslem ochrana životů a zdraví jich samotných a jejich žáků. Za účelem prosazování tohoto zájmu je potřeba vybrat osobu odpovědnou za bezpečnost.

Většina z navrhovaných opatření je koncipovaná tak, aby byla jednoduše aplikovatelná na každé škole bez závislosti na velikosti nebo dostupných technických prostředcích. Ne každá škola si je může finančně dovolit bez pomoci.

Nejvyšší počet útočníků je z řad samotných žáků, které lze detekovat předem pouze na základě chování. Na objevování tohoto rizikového projevu by měli být pedagogové systematicky připravováni již při studiu pedagogiky. Dále by jim měla být k dispozici školení k obnovování těchto znalostí.

Opomenuta nebyla ani důležitá komunikace a včasné předávání informací, které může při MU zachránit životy. Navržena byla dvě hlavní opatření společně s principy bezpečného šíření informací.

Jediným opatřením zmírnění dopadu útoku je navrženo nacvičování základů první pomoci, pro snížení počtu obětí na životech a snížení následků na zdraví. Toto opatření nemá vlastní podkapitolu, ale je zmíněno v rámci pořádání bezpečnostního dne, který má zvyšovat krizovou připravenost aktiv školy. Bezpečnostní dny by měly být pořádány ve spolupráci se složkami IZS, které se tak mají zároveň možnost seznámit s prostory školy.

Nakonec je potřeba upozornit, že žádná opatření nelze zkopírovat ze šablony. Vždy je nutné je přizpůsobit na danou školu a její specifické prostředí. Vhodné je využít zkušeností nezávislých expertů nebo specializovaných soukromých společností.

8 POSTUP ZABEZPEČENÍ ŠKOLY

Následující kroky by měly dovést zástupce školy k zdárnému zabezpečení školy. Celý postup je vytvořen jako návrh pro vytvoření informativního dokumentu (brožura, leták apod.), jehož cílem je představit postup vedoucí k bezpečí. Jednotlivé kroky jsou napsané jednoduchou formou, tak aby i v problematice neznalá osoba (laik) byla schopná se jimi řídit. Při jejich zpracování byly využity získané poznatky z diplomové práce, zejména návrhu low-cost bezpečnostních opatření.

8.1 První krok: Uvědomte si důležitost vlastní bezpečnosti.

Jakákoliv snaha zvýšit bezpečnost je chvályhodná. Nikdo jiný vám nedokáže zajistit vaši bezpečnost lépe, než vy sami. Důležitá je také jistá odpovědnost za životy a zdravý žáků společně se zaměstnanci.

Úplně prvním krokem je určení odpovědné osoby za bezpečnost a nikoliv pouze formálně. Dokud nebude určena žádná konkrétní osoba, je téměř nemožné bezpečnostní opatření zavést a udržovat je. Ve škole by měl vždy být někdo, kdo bude na funkčnost bezpečnostních systémů a dodržování režimových opatření dohlížet. V ideálním případě si vyberte osobu, které o tuto oblast projevuje zájem a je na ní spolehnutí.

8.2 Druhý krok: Vyberte si správnou pomoc.

Určitě se v okolí najde spousta soukromých společností nebo nezávislých „expertů“, kteří vám budou nabízet zaručeně to nejlepší a nejúčinnější zabezpečení. Jak ale vybrat skutečně to správné řešení? Při výběru je potřeba zohlednit několik hledisek. Za prvé by daná osoba nebo společnost měla mít doložitelné zkušenosti z bezpečnostní praxe, nejlépe přímo školami nebo alespoň podobnými objekty. Na tyto zkušenosti se vážou i reference. Na ty se nebojte zeptat, ani si je poté ověřit. Za druhé je kladným znamením osobní schůzka, která ukazuje na profesionální přístup a zájem projekt kvalitně zpracovat. Tuto schůzku využijte a nechte si ukázat výsledky minulých prací společnosti nebo poradce. Vhodný zhotovitel také netlačí pouze na jedno řešení (zpravidla to nejdražší), ale je schopen jich nabídnout více podle momentálních možností školy. Režimová opatření lze aplikovat i bez prostředků technického zabezpečení, a tedy i velkých investic. V poslední řadě dejte na svůj pocit, jak zástupce vystupuje. Je důvěryhodný? Dokáže odpovědět na vaše otázky? Má dobrou pověst?

8.3 Třetí krok: Proveďte bezpečnostní audit.

Smyslem auditu není kritizovat ani ukazovat chyby v řízení. Audit má identifikovat rizika, pojmenovat zranitelná místa a k nim navrhnout smysluplná nápravná opatření a z komplexního hlediska posoudit bezpečnost v objektu. Celkově přinést objektivní pohled. Jeho provedení je tak nezbytné na cestě ke komplexnímu zabezpečení školy. Správně provedený audit je výsledkem následujícího postupu:

1. Prvotní jednání
 - Buďte upřímní ve věcech, o kterých víte, že nefungují a vyvarujte se prosazování vlastních návrhů.
2. Podpis dohody o mlčenlivosti
 - Zpracovatel bude nakládat s citlivými informacemi, pokud je spolehlivý, jedná se pouze o formalitu.
3. Podpis smlouvy
4. Předání dokumentů potřebných pro zpracování
 - Poskytněte auditorům plány školy, směrnice, školní řád, pracovní řád atd.
5. Osobní prověření stavu
 - Pozorování, penetrační testy, fotodokumentace, konzultace atd.
 - Buďte nápomocní a upřímní.
6. Osobní prezentace závěru auditu
 - Poslouchejte a buďte otevření kritice a novým řešením, nebojte se ptát. [73]

Závěr auditu kromě doporučených opatření by měl obsahovat také odhad nákladů na realizaci návrhů. [74] Informace ze závěru auditu mohou být také užitečné při zadávání výběrových řízení na realizaci bezpečnostních systémů. Je už jen na vás přenést závěry auditu do praxe.

8.4 Čtvrtý krok: Získejte zřizovatele na svou stranu.

Kromě zřizovatele je vhodné dostat na svou stranu i rodiče žáků. Přeci jen také tvoří komunitu školy a tak mají vliv na její bezpečnost. Komunikujte s nimi, informujte je o svých úmyslech a zdůvodněte je. Podporu rodičů můžete využít právě i při jednání se zástupci zřizovatele. Vhodným argumentem jsou i závěry provedeného auditu. Vaše požadavky jsou tak jasně definované a zdůvodněné. Je potřeba si uvědomit, že podpora zavádění

těchto preventivních opatření je oboustranně výhodná. S nepříjemnými následky krizových situací se bude muset potýkat nakonec i zřizovatel školy.

8.5 Pátý krok: Zaveďte navrhovaná opatření

V souladu se závěry provedeného auditu zaveďte opatření, tak abyste splňovali alespoň Minimální standard bezpečnosti daný Metodickým pokynem MŠMT. Využijte pomoci kvalifikovaných odborných firem nebo nezávislého poradce. Při volbě zohledněte rady z druhého kroku.

Výrazného zkvalitnění bezpečnosti lze dosáhnout i s nízkými náklady. Technické prostředky jsou samozřejmě vhodným doplněním, nikoliv jedinou možností. Vždy je zásadní správné nastavení a dodržování stanoveného režimu.

Instalaci bezpečnostních systémů a technických opatření provádějte pouze se zpracovanou projektovou dokumentací. Dávejte pozor, aby nebyla v rozporu s předpisy požární ochrany.

Vhodným začátkem je definování jednoduché komunikační matice. V zásadě se jedná o základní zamyšlení se nad otázkou: „Když se stane situace X, kdo, koho, jakou formou, v jakém časovém horizontu informuje?“. Jejich vytvoření Vám pomůže minimalizovat riziko lidského selhání.

Zaveďte také jednotný komunikační kanál na jedné ze zdarma dostupných komunikačních aplikací pro chytré telefony. Tuto uzavřenou skupinovou konverzaci používejte výhradně v případě krizové situace! Vhodným doplněním nebo alternativou k tomuto komunikačnímu opatření je vytvořit tajné signály pro rozhlasové vysílání, které budou použity v případě napadení školy. Zajištění informovanosti za každých okolností je zásadní a může zachránit životy!

Umístěte ráno při otevírání školy zkušeného pedagoga na vstup školy. Využijte tak jeho znalostí žáků, aby do školy nepronikl nikdo jiný bez ohlášení.

8.6 Šestý krok: Seznamte s novými opatřeními zaměstnance, žáky i rodiče.

Po zavedení všech režimových a technických opatření proveďte školení a instruktáž odpovědných zaměstnanců kvalifikovanou osobu. Zejména technologická opatření je nutné vnímat jako pomocný nástroj v rukou lidí, kteří musí vědět, k čemu je používají a jak reagovat. Proto se všemi zavedenými bezpečnostními opatřeními seznámte odpovědné zaměstnance. Soustřeďte se tak na správné používání a dodržování stanoveného režimu.

Zasvěťte také rodiče a žáky. Nevyzrazujte, však detaily o aplikovaných opatřeních. Informujme pouze o důvodech jejich zavádění, nikoliv o jejich účelu a způsobu fungování. Tyto informace jsou citlivé a mohly by být zneužité.

8.7 Sedmý krok: Navažte spolupráci se složkami IZS

Navažte kontakt s jednotlivými složkami IZS. Sjednejte si schůzku se zástupci a pobavte se o spolupráci. Určitě přijdete na možnosti jak si vzájemně pomoci. Jednou z oblastí je preventivní vzdělávání žáků, tak i zaměstnanců školy ke zvýšení jejich krizové připravenosti.

Ideální příležitostí je uspořádání Bezpečnostního dne. Úvodem začnete společnou přednáškou pro více tříd. Nesmí chybět názorné ukázky a praktické vyzkoušení nabytých znalostí na konci. Vše ve stylu „škola hrou“. V případě úspěchu můžete tento Bezpečnostní den každoročně opakovat.

Tuto příležitost mohou zástupci složek IZS k seznámení se s prostory školy. Jejich případný zásah tak bude mnohem učenější v případě krizové situace. Další variantou je uspořádání přímo modelového cvičení složek IZS v budově školy. Zvýší se tak jejich krizová připravenost právě pro váš objekt.

8.8 Osmý krok: Jednou bezpečný neznamená navždy bezpečný.

Ať zavedete jakákoliv bezpečnostní opatření, nenechte se oklamat myšlenkou, že je vše navždy vyřešené. V zájmu zachování nastaveného standardu, je nutné v pravidelných intervalech kontrolovat provádění a stav zavedených bezpečnostních opatření. Odpovědnost by neměl mít nikdo jiný než osoba pověřená bezpečností.

8.9 Shrnutí

Důležitým krokem k zabezpečení je správná volba osoby odpovědné za bezpečnost, která se dále zaslouží o její prosazování. Největším rizikem při procesu zabezpečování školy je neodborný a nekonceptní přístup. Z tohoto důvodu je nutné provést bezpečnostní audit, který pomůže určit vzájemně se doplňující řešení, tak aby byl vytvořen plně funkční systém. Neodbornému přístupu se snaží zabránit část pomáhající poznat kvalitní a zkušené zhotovitele budoucího zabezpečení, ať už jde o projekt nebo samotnou implementaci navržených bezpečnostních opatření.

ZÁVĚR

Měkké cíle představují stále atraktivnější cíle, a to zejména pro osamocené útočníky, kterým poskytují mnohé taktické výhody, bez kterých by útok nebyli schopni úspěšně provést. Tyto výhody vycházejí zejména z charakteristiky těchto objektů – zvýšená koncentrace osob a nízká míra zabezpečení proti násilným útokům. První zmíněnou ovlivnit nemůžeme, ale ve druhé existuje prostor pro zvýšení odolnosti těchto cílů, mezi něž spadají i školy. Dosáhnout toho lze zvyšováním kvality zabezpečení škol a připraveností řešit nastalé mimořádné události násilného charakteru.

Práce si kladla za cíl navrhnout nízkonákladová bezpečnostní opatření, která budou moci být aplikována na jakékoliv škole primárního a sekundárního vzdělávacího stupně, bez vztahu k její velikosti nebo současném stavu. Navržená opatření jsou určena nikoliv na běžnou ochranu majetku, ale na ochranu primárně osob samotných. To však nevylučuje jejich kladný vliv na jiné formy hrozeb.

Při zpracovávání teoretické části bylo zjištěno, že školy mají specifické charakteristiky, které mohou být využity při jejich zabezpečování, nebo naopak způsobují jejich zranitelnost. Mezi kladná specifika patří například striktní režim doprovázející proces výuky nebo jasně daná skladba osob. Naopak slabiny vytváří vyšší množství dětí a mladistvých, u kterých je předpoklad, že nedokáží mimořádné situace řešit tak jako dospělé osoby. Na bezpečnost škol má vliv i zřizovatel školy. S ním spojená symbolika může motivovat k útoku na danou školu. Nejvyšší riziko tak hrozí zejména náboženským a státním školám.

Závěr provedené analýzy vybraných útoků na školy v České republice a zahraničí ukázal rozdílný trend ve využívání zbraní. Při dosavadních útocích v České republice bylo typické použití chladných zbraní, a to hlavně kuchyňských nožů. Útoky byly také osobně motivované. Naopak v zahraničí lze sledovat útoky, při kterých jsou oběti vybírané náhodně jako prostředek pomsty společnosti nebo škole, kterou útočník navštěvoval. Při tomto typu útoků je také časté použití právě střelných zbraní. Z výsledků také vyplývá, že u střelných zbraní je nejvyšší průměrný počet obětí a mrtvých ze všech používaných zbraní. Výsledky analýzy ale mohou být ovlivněny nedostatečně velkým vzorkem útoků proběhlých v České republice.

Přínosem analýzy je také definování modus operandi typického útoku proti náhodným obětem společně se znaky vnitřního útočníka. S těchto zjištění vychází i detekce rizikového chování a další navrhovaná opatření.

Závěry analýzy jsou využity k definování tří kategorií útočníků podle jejich vztahu ke škole. Nově definované kategorie mají typické rozdílnosti způsobující jejich odlišné způsoby detekce. Vnitřní útočník, který je nejčastějším strůjcem útoku, je spíše detekovatelný na základě změny v chování, než držení zbraně pronášené v batohu na školní potřeby. Při návrhu bezpečnostních opatření tak byly zohledněny všechny tři kategorie útočníků, a proti každé z nich navrhnutá specifická opatření.

Navrhovaná opatření jsou co nejkomplexnější a navzájem se doplňují. Vyžadují de facto pouze vůli vedení školy se problémem skutečně zabývat. Je zapotřebí si uvědomit, že bezprostředně po tom, co mimořádná událost vznikne, na místě nebudou odborníci ze složek IZS, ale zaměstnanci a žáci. I ti však mohou ve vývoji události sehrát významnou roli a díky jejich správné reakci se může předejít velkým škodám na životech a zdraví.

Postup zabezpečení školy v závěru práce reflektuje poznatky získané v rámci výzkumu. Navržený postup klade důraz za prvé na provedení bezpečnostního auditu jako nutného „zla“ k určení dalšího objektivního postupu, za druhé na výběr správné pomoci z řad odborníků, která zajistí opravdu funkční a komplexní bezpečnostní systém, a za třetí na přípravu personálu v oblasti správného využívání zavedených bezpečnostních opatření a schopnosti adekvátně reagovat. Technologické prvky je nutné vnímat jako pomocný nástroj v rukou lidí, kteří musí vědět, k čemu je používají a jak mají reagovat. Hlavním krokem ke zvýšení bezpečnosti na školách a celkově všech měkkých cílů je důsledné dodržování již nastavených režimových opatření.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] KYNCL, Jaromír. *Bezpečnost objektu ve světle moderních technologií*. Praha: Komora podniků komerční bezpečnosti České republiky, 2014. ISBN 978-80-260-7115-0.
- [2] VALOUCH, Jan a Martin HROMADA. *Bezpečnostní futurologie*. Zlín, 2016. ISBN 978-80-7454-621-1. Kapitola 1, Terminologie v oblasti futurologie a bezpečnosti, s. 5-15.
- [3] LUKÁŠ, Luděk. *Bezpečnostní technologie, systémy a management*. Zlín: Radim Bačuvčík - VeRBuM, 2015. ISBN 978-80-87500-19-4.
- [4] *Bezpečnostní strategie České republiky 2003* [online]. In: . Praha, 2003 [cit. 2018-03-18]. Dostupné z: <http://www.mocr.army.cz/dokumenty-a-legislativa/ceske-dokumenty-46088/>
- [5] KALVACH, Z. *Definice měkkých cílů* [online]. Praha: Soft Targets Protection Institute, z.ú., 2017, s. 3 [cit. 2018-03-16]. Dostupné z: http://www.stpi.cz/Aton/FileRepository/aton_file_group_a5a5bf99efd73a011643630322454306604/STPI_definice%20m%C4%9Bkk%C3%BDch%20c%C3%ADl%C5%AF.pdf
- [6] KALVACH, Z. *Základy ochrany měkkých cílů - metodika* [online]. 2016, s. 42 [cit. 2018-03-16]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/metodika-zaklady-ochrany-mekkych-cilu-pdf.aspx>
- [7] Zákon č. 240/2000 Sb. Zákon o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon). In: *Zakonyprolidi.cz* [online]. [cit. 2018-03-20]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-240>
- [8] Nařízení vlády č. 432/2010 Sb. Nařízení vlády o kritériích pro určení prvku kritické infrastruktury. In: *Zakonyprolidi.cz* [online]. [cit. 2018-03-20]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2010-432>
- [9] Katalogový soubor typové činnosti IZS STČ 14/IZS, č. j.: MV- 68191/PO-IZS2013, *Amok - útok aktivního střelce* [online]. Ministerstvo vnitra ČR, 2013 [cit. 2018-03-20]. Dostupné z: <http://metodika.cahd.cz/stc/STC%2014-IZS%20AMOK.pdf>

- [10] Zákon č. 40/2009 Sb. Zákon trestní zákoník. In: *Zakonyprolidi.cz* [online]. [cit. 2018-03-20]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>
- [11] Většinu obětí střelby na školáky bylo mezi pěti až deseti lety In: *Lidovky.cz* [online]. 14. prosince 2012 [cit. 2018-03-25]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/vetsine-obeti-strelby-v-usa-bylo-mezi-peti-az-deseti-lety-pzj-/zpravy-svet.aspx?c=A121214_214900_In_zahranici_sk
- [12] *Kvalita a efektivita vzdělávání a vzdělávací soustavy ve školním roce 2016/2017: Výroční zpráva České školní inspekce* [online]. Praha, 2017, s. 555 [cit. 2018-03-26].
- [13] *Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy: Č.j.: 37 014/2005-25* [online]. In: . Praha, 2005 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/file/38377_1_1/
- [14] Zákon č. 561/2004 Sb. Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Zakonyprolidi.cz* [online]. [cit. 2018-03-20]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>
- [15] Vyhláška č. 48/2005 Sb. Vyhláška o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky. In: *Zakonyprolidi.cz* [online]. [cit. 2018-03-20]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-48>
- [16] *Struktury systémů vzdělávání a odborné přípravy v Evropě: Česká republika* [online]. In: . 2009/10. [cit. 2018-03-27]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/system-vzdelavani-v-cr>
- [17] JELÍNKOVÁ, Vladimíra, Radovan SMOLKA a Jitka GOBYOVÁ. *Školství v České republice*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 1994. ISBN 80-211-0206-3.
- [18] Vyhláška č. 13/2005 Sb. Vyhláška o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři. In: *Zakonyprolidi.cz* [online]. [cit. 2018-03-20]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-13>
- [19] Osmiletou holčičku chladnokrevně střelil do hlavy. In: *Lidovky.cz* [online]. 20. března 2012 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <https://www.lidovky.cz/utocnik-z->

toulouse-osmiletou-holcicku-popravil-strelou-do-hlavy-p91-/zpravy-svet.aspx?c=A120320_122334_in_zahranici_mtr

- [20] Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky. In: *Zakonyprolidi.cz* [online]. [cit. 2018-03-20]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-1>
- [21] Usnesení č. 2/1993 Sb. Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky. In: *Zakonyprolidi.cz* [online]. [cit. 2018-03-20]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2>
- [22] *Metodické doporučení k bezpečnosti dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních – Minimální standard bezpečnosti: Č.j.: MSMT-1981/2015-1* [online]. In: . Praha, 2015 [cit. 2018-03-27]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/minimalni-standard-bezpecnosti-a-vyhlaseni-neinvesticniho>
- [23] *Tematická zpráva: Bezpečnost ve školách a školských zařízeních* [online]. In: . Praha: Česká školní inspekce, 2014 [cit. 2018-03-27]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/html/TZ2014-15-01/html5/index.html?&pn=9&locale=CSY>
- [24] Zákon č. 262/2006 Sb. Zákon zákoník práce. In: *Zakonyprolidi.cz* [online]. [cit. 2018-03-20]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-262>
- [25] *Koncepce ochrany měkkých cílů pro roky 2017-2020* [online]. In: . Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 2017, s. 31 [cit. 2018-04-01]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/koncepce-ochrany-mekkych-cilu-pro-2017-2020-pdf.aspx>
- [26] *ČSN 73 4400, Prevence kriminality - řízení bezpečnosti při plánování, realizaci a užívání škol a školských zařízení*. Praha: Český normalizační institut, 2016.
- [27] MŠMT připravilo fond k zajištění bezpečnosti na školách. *Www.msmt.cz* [online]. 19. února 2015 [cit. 2018-04-05]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/msmt-pripravilo-fond-k-zajisteni-bezpecnosti-na-skolach>
- [28] Vyhlášení neinvestičního dotačního programu „podpora zabezpečení mateřských škol a základních škol tvořených třídami 1. stupně s počtem tříd do pě-

- ti“. *Www.msmt.cz* [online]. [cit. 2018-04-05]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/vyhlaseni-neinvesticniho-dotacniho-programu-podpora>
- [29] *Bílá kniha: Národní program rozvoje vzdělání v České republice* [online]. In: . Praha: MŠMT, 2011 [cit. 2018-04-03]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/file/35405_1_1/
- [30] *Tematická zpráva: Vzdělávání v bezpečnostních tématech* [online]. In: . Praha: Česká školní inspekce, 2016 [cit. 2018-04-01]. Dostupné z: http://www.csicr.cz/html/TZ_Vzdelavani_bezpecnost/html5/index.html?&locale=CSY
- [31] Zákon č. 273/2008 Sb. Zákon o Policii České republiky. In: *Zakonyprolidi.cz* [online]. [cit. 2018-03-20]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-273>
- [32] Cvičení AMOK 2017: Policie České republiky – KŘP kraje Vysočina. *Policie ČR* [online]. 30. březen 2017 [cit. 2018-04-05]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/cviceni-amok-2017.aspx>
- [33] "Ozbrojený útočník" - pilotní projekt prevence útoku ve školním prostředí: Policie České republiky – KŘP Jihočeského kraje. *Policie ČR* [online]. [cit. 2018-04-05]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/ozbrojeny-utocnik-pilotni-projekt-prevence-utoku-ve-skolnim-prostredi.aspx>
- [34] Prevence kriminality a rizikového chování: Policie České republiky – KŘP Jiho-moravského kraje. *Městská policie Brno* [online]. [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <https://www.mpb.cz/mladez/prevence-kriminality-a-rizikoveho-chovani-1/>
- [35] *Asociace bezpečná škola: Bezpečná škola - náš cíl*. Dostupné také z: www.asociacebezpecnaskola.cz
- [36] Student zbil pedagoga softballovou pálkou. In: *iDNES.cz* [online]. 8. prosince 2003 [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/student-zbil-pedagoga-softballovou-palkou-f22-/krimi.aspx?c=A031208_130343_krimi_has
- [37] Učeň ubodal svého kantora. In: *iDNES.cz* [online]. 1. března 2004 [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/ucen-ubodal-sveho-kantora-0yq-/krimi.aspx?c=A040301_113514_krimi_lkr

- [38] Student v Chomutově napadl sekretářku školy. Jsem terorista, křičel. In: *Novinky.cz* [online]. 26. září 2011 [cit. 2018-04-15]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/krimi/245638-student-v-chomutove-napadl-sekretarku-skoly-jsem-terorista-kricel.html>
- [39] Žena v Havířově pobodala učitelku, jako rukojmí si vzala školačku. In: *Lidovky.cz* [online]. 22. května 2012 [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/utocnik-z-toulouse-osmiletou-holcicku-popravil-strelou-do-hlavy-p91-/zpravy-svet.aspx?c=A120320_122334_ln_zahranici_mtr
- [40] Student gymnázia bodl učitelku do zad, našli ji v kabinetu. In: *Lidovky.cz* [online]. 29. října 2012 [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/ctrnactilety-zak-napadl-ucitelku-bodl-ji-do-zad-flx-/zpravy-domov.aspx?c=A121029_132956_ln_domov_ziz
- [41] Ve žďárské střední škole zabila útočnice studenta. Dvě další dívky a policistu zranila. In: *Lidovky.cz* [online]. 29. října 2012 [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/ve-zdarske-stredni-skole-byl-pobodan-jeden-ze-studentu-p14-/zpravy-domov.aspx?c=A141014_095727_ln_domov_sm
- [42] Mladá žena zavraždila studenta – chránil spolužačku. In: *Česká televize* [online]. 14. října 2014 [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1013782-mlada-zena-zavrazdila-studenta-chranil-spoluzacku>
- [43] Střelba v Žabovřeskách: Policie České republiky – KŘP Jihomoravského kraje. *Policie ČR* [online]. 22. března 2018 [cit. 2018-04-21]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/ozbrojeny-utocnik-pilotni-projekt-prevence-utoku-ve-skolnim-prostredi.aspx>
- [44] 27. 4. 2018 KRIMI: V případě střelby před školou v brně nastal zásadní zlom. In: *iPrima* [online]. 27. dubna 2018 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://prima.iprima.cz/zpravodajstvi/27-4-2018-krimi-v-pripadu-strelby-pred-skolou-v-brne-nastal-zasadni-zlom>
- [45] Na studenta plánujícího útok na školu upozornily policii spolužačky. In: *iDNES.cz* [online]. 25. března 2009 [cit. 2018-04-18]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/na-studenta-planujiciho-utok-na-skolu-upozornily-policii-spoluzacky-1kq-/krimi.aspx?c=A090325_120254_krimi_cen

- [46] Student, který plánoval masakr na gymnáziu, šířil na internetu násilí. In: *iDNES.cz* [online]. 24. března 2009 [cit. 2018-04-18]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/student-ktery-planoval-masakr-na-gymnaziu-siril-na-internetu-nasili-1i7-/krimi.aspx?c=A090324_184556_krimi_jba
- [47] School shooting and suicide in Germany: A terrible consequence of social polarisation and militarism. In: *World Socialist Web Site* [online]. 22. listopadu 2006 [cit. 2018-05-02]. Dostupné z: <https://www.wsws.org/en/articles/2006/11/germ-n22.html>
- [48] German School Shooting Armed to the Teeth and Crying for Help. In: *Spiegel online* [online]. 21. listopadu 2006 [cit. 2018-05-02]. Dostupné z: <http://www.spiegel.de/international/german-school-shooting-armed-to-the-teeth-and-crying-for-help-a-449814.html>
- [49] Man kills eight at Finnish school. In: *BBC News* [online]. 7. listopadu 2007 [cit. 2018-05-02]. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7082795.stm>
- [50] Incident summary: 11/07/2007: Tuusula. In: *Global Terrorism Database* [online]. [cit. 2018-05-02]. Dostupné z: <https://www.start.umd.edu/gtd/search/IncidentSummary.aspx?gtdid=200711070003>
- [51] Le collégien qui a poignardé 3 camarades à Meyzieu mis en examen. In: *Le Point* [online]. 29. dubna 2008 [cit. 2018-05-02]. Dostupné z: <http://www.lepoint.fr/actualites-societe/2008-04-29/le-collegien-qui-a-poignarde-3-camarades-a-meyzieu-mis-en-examen/920/0/241916>
- [52] Violence à l'école - Le souffre-douleur devenu bourreau: Après la folie meurtrière du collégien. In: *France Soir* [online]. 2. května 2008 [cit. 2018-05-02]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20081210173304/http://www.francesoir.fr/faits-divers/2008/05/02/violence-a-l-ecole-le-souffre-douleur-devenu-bourreau.html>
- [53] 'Are you not all dead yet?' — teenage gunman kills 15 in school massacre in Germany. In: *The Guardian* [online]. 11. března 2009 [cit. 2018-05-02]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2009/mar/11/germany-school-shooting-winnenden-albertville>

- [54] Teen girl gets five years for failed firebomb attack on school. In: *The Local: Germany's News in English* [online]. 24. listopadu 2009 [cit. 2018-05-02]. Dostupné z: <https://www.thelocal.de/20091124/23493>
- [55] Student z Ansbachu chtěl vyvraždit co nejvíce lidí, nenáviděl školu. In: *iDNES.cz* [online]. 21. září 2009 [cit. 2018-05-02]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/student-z-ansbachu-chtel-vyvrazdit-co-nejvice-lidi-nenavidel-skolu-1fe-/zahranicni.aspx?c=A090921_172510_zahranicni_stf
- [56] Toulouse shooting: failure to find first target led assassin to Jewish school. In: *The Guardian* [online]. 24. března 2012 [cit. 2018-05-02]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2012/mar/24/toulouse-shootings-assassin-jewish-school>
- [57] Francie hledá černého střelce, zabil tři děti před židovskou školou. In: *Lidovky.cz* [online]. 19. března 2012 [cit. 2018-04-21]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/strirel-pred-synagogou-ve-francii-zabil-dve-deti-fuz-/zpravy-svet.aspx?c=A120319_090852_ln_zahranici_mtr
- [58] Incident summary: 03/19/2012: Toulouse. In: *Global Terrorism Database* [online]. [cit. 2018-05-02]. Dostupné z: <https://www.start.umd.edu/gtd/search/IncidentSummary.aspx?gtid=201203190009>
- [59] Bomb kills girl outside school in Brindisi, Italy. In: *BBC News* [online]. 19. května 2012 [cit. 2018-04-28]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-europe-18128170>
- [60] Bombový útok v Itálii – muž se chtěl pomstít řediteli školy. In: *Česká televize* [online]. 7. června 2012 [cit. 2018-04-28]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1166166-bombovy-utok-v-italii-muz-se-chtel-pomstit-rediteli-skoly>
- [61] Schule: Vater schießt Sohn in den Kopf. In: *DiePresse.com* [online]. 25. května 2012 [cit. 2018-05-02]. Dostupné z: https://diepresse.com/home/panorama/oesterreich/761026/Schule_Vater-schiesst-Sohn-in-den-Kopf

- [62] Four stabbed at Oulu vocational school. In: *Yle Uutiset* [online]. 10. října 2013 [cit. 2018-05-02]. Dostupné z: https://yle.fi/uutiset/osasto/news/four_stabbed_at_oulu_vocational_school/6875080
- [63] Sweden school attack: horror as sword attacker kills teacher and pupil. In: *The Guardian* [online]. 22. října 2015 [cit. 2018-05-02]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2015/oct/22/pupils-wounded-in-sword-attack-at-swedish-school>
- [64] Incident summary: 10/22/2015: Trollhattan. In: *Global Terrorism Database* [online]. [cit. 2018-05-02]. Dostupné z: <https://www.start.umd.edu/gtd/search/IncidentSummary.aspx?gtdid=201510220013>
- [65] France school shooting: Teenage boy arrested after four hurt. In: *BBC News* [online]. 16. března 2017 [cit. 2018-05-02]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-europe-39292755>
- [66] Grasse school shooting suspect: What we know so far. In: *France 24* [online]. 17. března 2017 [cit. 2018-05-05]. Dostupné z: <http://www.france24.com/en/20170316-france-grasse-school-shooting-suspect-what-we-know-gun-teenager>
- [67] Finland: - Gun Facts, Figures and the Law. *GunPolicy.org* [online]. [cit. 2018-05-8]. Dostupné z: <http://www.gunpolicy.org/firearms/region/finland>
- [68] Německá policie zabránila masakru ve škole. In: *Aktuálně.cz* [online]. 19. listopadu 2007 [cit. 2018-05-05]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/nemecka-policie-zabranila-masakru-ve-skole/r~i:article:514347/>
- [69] Střelec z floridské školy docházel na psychiatrii a miloval zbraně. Útok nepřežilo 17 lidí. In: *Aktuálně.cz* [online]. 19. listopadu 2007 [cit. 2018-05-05]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/strelba-na-floridske-stredni-skole-zranenych-muze-byt-az-dva/r~f0512f9011c611e88b47ac1f6b220ee8/>
- [70] TIMM, Paul. *School security: how to build and strengthen a school safety program*. Waltham, MA: Butterworth-Heinemann, 2015. ISBN 9780124078116.

- [71] Zákon č. 101/2000 Sb. Zákon o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů. In: *Zakonyprolidi.cz* [online]. [cit. 2018-05-14]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-101>
- [72] Schwartz, Heather L., Rajeev Ramchand, Dionne Barnes-Proby, Sean Grant, Brian A. Jackson, Kristin J. Leuschner, Mauri Matsuda, and Jessica Saunders, *The Role of Technology in Improving K–12 School Safety*. In: Santa Monica, CA: RAND Corporation, 2016. [cit. 2018-05-14]. Dostupné z: https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR1488.html
- [73] KROUŽIL, M. *Zabezpečení měkkých cílů ve spolupráci s SBS: Mezinárodní konference Bezpečnostní technologie, systémy a management 2017*. Zlín, 2017.
- [74] *Asociace bezpečná škola: Často kladené otázky*. Informační leták.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČR	Česká republika
ZŠ	Základní škola
SŠ	Střední škola
MU	Mimořádná událost
ČŠI	Česká školní inspekce
PČR	Policie České republiky
PO	Požární ochrana
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
IED	Nástražné výbušné zařízení (improvised explosive device)
IZS	Integrovaný záchranný systém

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1. Vztah mezi základními pojmy [3]	14
Obr. 2. Dělení míst se zvýšenou koncentrací osob [5]	17
Obr. 3. Základní schéma vzdělávacího soustavy v ČR [vlastní]	24
Obr. 4. Podíl hodnocených škol podle jejich zřizovatele [23].....	36
Obr. 5. Násilný a rasistický příspěvek vytvořený mladíkem [46]	46
Obr. 6. Fotografie útočníka se žáky pořízená během útoku [63].....	51
Obr. 7. Počet útoků spáchaných danou zbraní [vlastní]	51
Obr. 8. Vliv zbraně na množství obětí [vlastní].....	52
Obr. 9. Podíl množství obětí k počtu útoků danou zbraní [vlastní]	53
Obr. 10. Poměr útoků podle stupně škol [vlastní]	53
Obr. 11. Množství útoků ve vztahu k denní době [vlastní].....	55
Obr. 12. Vztah útočníka ke škole [vlastní]	57
Obr. 13. Rozdíl mezi násilnými/kriminálními a teroristickými útoky [vlastní]	59
Obr. 14. Řazení kategorií útočníků [vlastní].....	60

SEZNAM TABULEK

Tab. 1. Analýza vybraných útoků na školy v ČR část 1 [36][37][38][39]	43
Tab. 2. Analýza vybraných útoků na školy v ČR část 2 [40][41][42][43][44].....	44
Tab. 3. Analýza vybraných útoků na školy v Evropě část 1 [47][48][49][50][51][52].....	47
Tab. 4. Analýza vybraných útoků na školy v Evropě část 2 [53][54][55].....	48
Tab. 5. Analýza vybraných útoků na školy v Evropě část 3 [56][57][58][59][60][61].....	49
Tab. 6. Analýza vybraných útoků na školy v Evropě část 4 [61][62][63][64][65][66].....	50
Tab. 7. Bez. opatření využívaná na školách část 1 [23][70].....	63
Tab. 8. Bez. opatření využívaná na školách část 2 [70].....	64
Tab. 9. Bez. opatření využívaná na školách část 3 [70][71][72]	65
Tab. 10. Bez. opatření využívaná na školách část 4 [vlastní].....	66